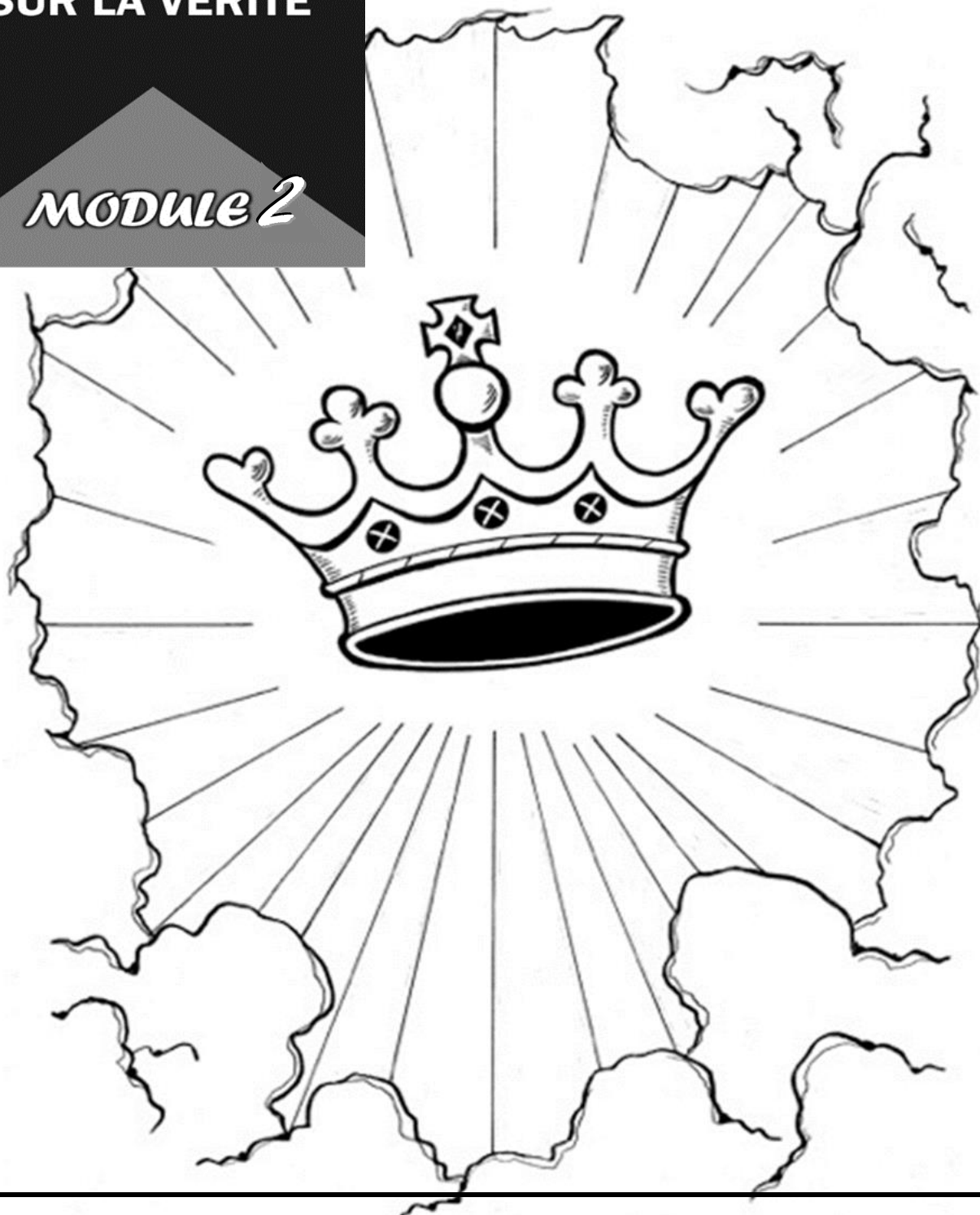

TRANSFORMATION
CENTREE
SUR LA VERITE

Module 2

ETENI YA MIBALE

BOKONZI YA NZAMBE

MOKANDA YA MOLAKISI

MALAKISI MAZALI NA MOKANDA OYO

LITEYA YA YAMBO : BOKONZI YA NZAMBE

- Bokonzi ya nzambe nde nini ?
- Kotonga bokonzi ya nzambe
- Nzambe azali mokonzi monene pe ya yambo ya masanga ya bato nionso.
- Yesu kati na mosala na ye ya mokambi ya bato

LITEYA YA MIBALE : TALO PE TINA YA BOKONZI YA NZAMBE

- Makambo esimbi liteya oyo
- Kosalela biblia na makambo nionso ya bomoyi na biso
- Kosalela mitindo ya nzambe

LITEYA YA MISATO : TINA PE MOSALA YA BOKONZI YA NZAMBE

- Ekoteli ya liteya
- Mosala ya bokonzi ya nzambe ezali nini?
- Nzambe ayokaka pasi lolenge tosalelaka mosala na biso

LITEYA YA MINEYI : KOYONGA BOKONZI YA NZAMBE

- Nzambe abandaka elongo na biso
- Lisolo ya ndeko Laurent
- Kobanda na mutu moko, na libota, ti na lisanga ya mboka mobimba
- Mabota
- Masanga mia bato
- Ba ndakisa mususu ya bato oyo batongaki bokonzi ya nzambe
- Ndenge nini kokoma moto oyo azali kotonga bokonzi ya nzambe

LITEYA YA MITANO : MOSALA LINGOMBA NA NZAMBE ESENGELI KOSALA PO NA OYO ETALI BOKONZI YA NZAMBE

- Ekoteli ya liteya
- Kopesa bato bisalelo ya kotongela bokonzi ya nzambe
- Kobongola mabota
- Kobongola masanga ya mboka na biso

LITEYA YA MOTOKA : MAKAMBO EBONGISAMI NA MOKAPO YA LUC 2:52

- Ekoteli ya liteya
- Makambo tokani kosala pe emoniseli na yango
- Lolenge ya kosalela makambu yango
- Makambo oyo ekoya sima po na malakisi na biso.

LITEYA YA SAMBO : BITENI OYO EKOYA SIMA

- Po na nini kobongisa makambo liboso esalema ezalaka na tina
- Mayangani
- Kobongisa makambo po na kolona
- Biteni ya makambo oyo ebongisami po nakosala na mikolo ekoya

LITEYA YA YAMBO : BOKONZI YA NZAMBE

TINA YA LITEYA OYO

1. Kososola bokonzi ya nzambe
2. Kozala na emoniseli ya lolenge nini bokonzi ya nzambe ekoki komonisama na lisanga na bino

BOKONZI YA NZAMBE NDE NINI?

Tango yesu azalaki awa na mokili, alakisaki bato manaka ya mosala ayaki kosala. Mosala yango ezali kitoko penza, epesaka posa ya kozala na kati ya ba oyo bazali kosala yango awa na se ya mokili. Makambo etali musala yango elobami mbala zomi na libua na mokanda ya boyokani ya sika. Ntoma Polo pe alobeli yango mingi na mikanda na ye. Yesu pe alobelaki yango mingi pe asengaki na biso tosambela mingi po na yango.

- Boyebi mosala yango ?

(awa bato bakabuana na masanga ya mike-mike)

- Matthieu 10:58 : yesu atindaki bayekoli na ye bakende koteya nini?
- Luc 4:43 : po na nini nzambe atindaki yesu?
- Actes 1:3 : na mikolo tuku mine na ye ya suka awa na mokili, yesu ateyaka mateya nini ?
- Makambo nini ntoma Polo ateyaki po na oyo etali bokonzi ya nzambe?

Makambo minene oyo nzambe abongisaki ezali kaka likambo ya kotonga bokonzi na ye. Kaka lolenge tomoni yango na mikapo towuti kotanga, ezali likanisi ya yambo pe ya monene oyo ntoma Polo pe nkolo Yesu bateyaki koleka. Esengeli ezala pe liteya ya motuya po na biso. Kasi ezali pasi po ebele kati na biso bayebi te nini oyo “ bokonzi ya nzambe”.

- Sikoyo kanisa lolenge nini esengeli na yo koteya bokonzi ya nzambe epai ya mondimi ya sika

(awa sikoyo kabola mituna na moto nios o ya lisanga na bino)

Sikoyo yeba ete bokonzi ya nzambe ezali pasi penza te po na koteya yango. Bokonzi ya nzambe ezali esika nioso oyo Yesu azali mokonzi, pe na esika yango batosaka mibeko na ye. Bisika nioso oyo batu batosaka pe basalelaka liloba na yesu ezali bokonzi ya nzambe. Kasi to yebe yango malamumu ete bokonzi ya nzambe na mobimba na yango ekoya tango yesu akozonga, tango makambo nioso ekozala ya sika, pe tango lisumu ekozala lisusu te.

Po na toyeba yango malamumu koleka, totala nanu makambo oyo elekaki na mboka Thailande. Na mokili ya Thailande, bazali na nkumu (roi). Soki nkumu na bango alingi kolata simishi ya motane, okomona na mokili na bango, bango nioso bakomi kolata shimishi ya motane pe mutu atindi bango te. Eloko nioso mokonzi na bango alingaka, okomona mokili na bango mobimba pe babandi kolinga eloko yango. Bitumba monene ekueyaki na mboka na bango, basoda na bakonzi ya bulamatadi bakomaki kobunda, pe bitumba yango ezalaki kosila te. Kasi mokolo kaka mokonzi na bango atelemaki pe agangaki, na mbala moko bango nioso batikaki kobunda, pe kaka na mokolo yango bitumba pe esilaki. Bango nioso bayokaki pe batosaki mokonzi na bango. Biso pe tozali na wa biso mokonzi. Yesu azali nkumu na biso. Esengeli na biso pe kosala epai na ye ndenge bato ya mboka Thailande basalaka epai ya mokonzi na bango. Biso pe tolinga yesu mokonzi na biso lolenge bato ya thailande balingaka mokonzi na bango.

(awa bato ba yanola elongo na mituna)

- Biso pe tolukaka kosepelisa mokonzi na biso na makambo nioso tosalaka?
- Na makambo nini ya bomoyi na biso esengeli na biso kotosa nzambe?

Nzambe alingaka tosepelisa ye pe topesa ye lokumu. Tanga Colossiens 3: 19 na 1 Corinthiens 10:31. Na mikapo oyo bazosenga na biso ete nioso tozali kosala tosala yango na kombo ya mokonzi yesu, pe tozongisaka matondo epai ya nzambe tata na nzela na ye. Na mukanda ya ba Corinthiens bzaoloba na biso ete: ata tozali kolia, ata tozali komela ata tozali kosala soki eloko nini, tosala yango po na lokumu ya nzambe. Soki bazozongela eloko moko na biblia mbala ebele elingi koloba ete eloko wana ezali na motuya mingi. Ntoma Polo azali koyebisa na biso ete, nioso tozali kosala esengeli na biso kosala yango po ete nzambe azua lokumu.

- Makambo nini tosalaka na mokolo mobimba? *(koma yango nioso na molongo)*

(awa bosolola na masanga ya mike-mike)

- Lolenge nini esengeli na biso kopesa nzambe lokumu na tango tozo sala moko na moko ya makambo oyo.

(landela moko na moko ya makambo oyo bokomaki)

Tokoki kozua na liseki te likambo oyo etali kotosa nkolo na biso Yesu klisto pe lisusu po na oyo etali kosepelisa ye. Nzambe asalela biso likambo monene, lolenge atindaki muana na ye akufa po na biso. Soki tozokanisa likabo oyo monene boye, esengeli na biso kotosa mibeko na ye.

Kotonga bokonzi ya nzambe

Tanga matthieu 6:9-10

- Yesu azosenga na biso tosambela po na likambo nini?
- Na lolenge nini tokoki komona byei y bokonzi ya nzambe?

Nzambe alingi kotonga bokonzi na ye awa na mokili (bokonzi na yo eya). Bokonzi na ye ezali kotongama namokili na maboko ya bato oyo bakokisaka mokano na ye. (mokano na yo esalema).

Kotonga bokonzi ya nzambe ezali na lolenge mibale :

- Ya liboso: bato esengeli bakoma ebele na bokonzi na ye. Esengeli na biso ntango inso koteya liloba na nzambe mpo ete bato babakisama na bokonzi ya nzambe.
- Ya mibale: esengeli na biso koluka ete mokano ya nzambe esalema, bato oyo bazondimela yesu na bomoyi na bango bakoma ebele

Nzambe azali mokonzi ya yambo ya matuka na biso

Nzambe alingaka matuka na biso ebika bomoyi lolenge ye alingaka. Alingaka ete mokano na ye esalema kaka na biso moko te, kasi esalema pe na matuka na biso.

(awa bokabuana na masanga ya mike-mike, lisanga mobimba bo tanga lisolo oyo, na sima lisanga na lisanga epesa eyano na bango)

Mutu moko akendaki na mboka moko ya mokili ya Inde: soki yezu azalaki mokonzi ya mboka na bino, mboka na bino elingaki kozala ndenge nini? muasi moko ya mboka wana koimbo na ye UMRAI, ye apesaki eyano ete : soki yesu azalaki mokonzi ya mboka na biso, mboka na biso elingaki kozala na lisalisi mpe bomoyi ya lisanga. Kolandisama na eyano ya mama oyo basalaki lisanga ya bato oyo bakobanda kotala makambo etali bokolongono bua nzoto pe lisanga mosusu ya bato bakobanda kolandela makambo etali lisalisi kati na mboka. Masanga oyo basalaki esilisaki ba pasi ebele bazalaki na yango na kati ya mboka na bango.

Na mokili ya Uganda, bamama moko bazalaki kotanga na etyelo oyo bayekolaka makambo ya biblia bazuaki likanisi ya kokomisa mboka na bango lokola mboka oyo yesu azali mokonzi. Basalaki lisanga mpe babandaki kotazla makambo oyo etali bosoto na kati ya mboka. Bakotaki ti na bisika oyo batu bamelaka masanga. Mboka mobvimba basepelaki na likanisi na bango wana, mpe mboka mobimba bakotaki na mosala yango. Koimpani ya bulamatadi oyo elongolaka bosoto mpe ekotaki na likanisi na bango. ti suka-suka bayaki kotanga zando moko ya monene mpe ya bopeto makasi. Mboka mobuimba ebongolaki lolenge na bango ya kobikela kolandisama na likanisi oyo bamama oyo babimisaki. Ba mama oyo basalelaki likanisi ya bokonzi ya nzambe.

(awa moto na moto abimisa makanisi)

- Makambo nini eleki na lisolo oyo?
- Masolo oyo elakisi biso ndenge nini bato oyo balingaki kobika na mboka na bango ndenge Yesu alingaka. Mpo na nini basalaki boye ?
- Misala nini ya sika basalaki na mboka na bango ?
- Na lolenge nini bis ope tokoki kosala yango na matuka na biso ?

Tika été yezu azala motambuisi ya matuka na biso

(awa bosolola na lisanga)

- Soki yezu azalaki motambuisi ya etuka na bino, makambo nini ya yambo alingaki kobongola na etuka na bino ?
- Makambo nini yezu alingaki kosala po na bana bitike mpe po na basi bakufela mibali ?
- Eloko nini ya malonga alingaki kobakisa na mabota ?
- Nini oyo akokaki kosala po na oyo etali mayi ya peto na kati ya mboka, mpo na oyo etali ba ndako, mpo na oyo etali bilia, mpo na oyo etali bokolongono bua nzoto, mpo na oyo etali bopeto na kati ya mboka, mpe po na oyo etali ba nzela ?
- Nini alingaki kosala mpo été bizaleli ya bana mpe ya mikolo ezala ya malamumu na kati ya mboka ?
- Nini akokaki kosala mpo na oyo etali milangua, mpo na oyo teali bomeli makaya, mpo na oyo etali masano ya mbongo, mpe po na oyo nioso ekokani na makambo oyo towuti kotanga.
- Nini alingaki kosala mpo na ba oyo babundaka kati na libalana bango, to po na ba oyo baniokolaka bana na bango ?
- Nini akokaki kosala mpo été boyokani ya malamumu ezala kati na bato ?

(awa kabola bato na masanga ya mike-mike, senga na bango babimisa makanisi na lolenge nini lisanga ya malamumu ekoki kozala. Senga na bango babimisa makanisi po na oyoetali makambo ya molimo, makambo ya nzoto, mpo na oyo etali evandelki ya bato kati na mboka, mp po na oyo etali makanisi ya bato. Senga na bango babimisa makanisi na lolenge lisanga ya mboka na bango ekoki kozala kolandisama na lolenge nzambe alingaka)

Nzambe alingaka été masanga ya mboka na biso ebonguana na makambo ya malamumu mpe ezala lokola bokonzi ya mboka na ye. Asengaki na biso été tosambela mpo na bokonzi na ye eya na mokili mobimba lolenge ezali kuna na likolo mpe asengaki na biso été toluka naino bokonzi na ye.

Kanisa naino lisanga ya m boka ekozala ndenge nini soki bato nioso bazotosa mokano ya nzambe na makambo nioso. Mabota ya esengo, baninga ya malamumu, bato bazo bik a na lisalisi mpe na kimia, kosuana eza te, kobunda eza te. Nani alingi kovanda na lisanga ya motindo oyo ?

Esalelo ya liboso ya nzambe mpo na kokotisa bokonzi na ye ezali biso. Tokosolola yango malamumu mpenza na liteya ya minei.

(sikawa tuna na bato makambo oyo, pesa bango tango ya kokanisa malamumu mpenza yambo été bazongisa biyano)

- Eloko nini ekosalema soki kobanda lobi na tongo bato nioso babandi kosala makambo ndenge nzambe alingaka ?
- Nini ekosalemela biso, soki biso moko tobandi kotosa mpe kosalela makanisi ya nzambena oyo etali boyokani na biso na baninga mosusu, na oyo, etali bomoyi ya nzoto na biso, mpe na oyo etali lolenge na biso ya kosalela nzambe ?
- Nini ekosalema na mangomba na biso epai ya ba oyo bazali batambuisi, mpe na bomoyi ya biso oyo tozali baklisto, soki moto nioso asaleli mabanzo ya nzambe ?
- Nini ekosalema na mabota na biso soki moto nioso asaleli makanisi ya nzambe na ndenge elongobani mpo na oyo etali boyokani kati na biso na biso ?

Nzambe alingaka tozala eteni ya bokonzi na ye awa na mokili. Kanisa naino soki mokili mobimba bazotosa makambo ya nzambe, mokili ekozala ndenge nini ? aa yezu ayei naino te tokoki mpe kosala été makambo oyo ekokisama.

Mokolo nioso tango tzolamauka na tongo esengeli na biso kokanisa ndenge nini tokoki kotonga bokonzi ya nzambe na mokolo ya lelo ? nini esengeli na biso kosala mpo bokonzi ya nzambe ekende liboso ? nini esengeli na nga kosala mpo na kotosa mibeko ya nzambe ? ndenge nini nakoki kosalisa libota na ngai po bang ope basala makambo oyo ?

LITEYA YA MIBALE : MOTUYA MPE NTINA YA BOKONZI YA NZAMBE

NTINA YA LITEYA OYO :

1. Mpo tososola été bokonzi ya nzambe ekoya soki tosaleli biblia na biteni na yango nioso
2. Mpo tososola malamumu été makanisi ya biblia ekeseni na makambo topesaka motuya na bomoyi ya masanga na biso.
3. Mpo tososola malamumu mpenza makanisi ya biblia tango tozali kotanga yango.

MAKAMBO ESIMBI LEYA OYO

Totala naino makambo oyo misato :

1. Mokili noyo ezali ya kobeba makasi mpenza

Mayele ya bomoto mpe bislelo nioso ya mokili ekoki kosilisa kobeba ya mokili te.

- Makambo nini masumu ebote na mokili oyo ?

(awa senga na bato bapesa biyano)

- Komela masanga na lolenge moko ya mabe
- Kobeta masano yam bongo
- Kindumba
- Kobebisama ya mabota
- Bitumba kati na bato.

(tanga lisolo oyo)

Mokili ya Haiti ezali ndakisa monene oyo ezali kolakisa biso na oyo etali kobebisama oyo ebongaka ten a mayele ya bomoto to na bisalelo ya mokili oyo. Haiti ezali ekolo ya liboso oyo ezali ata na mua bozui te na mokili ya Amerika. Bato bavandaka kuna bazali ba milio muambe (8 millions). Na makanisi malamumu ya bango moko mpe ya bikolo mosusu, musala munene esalamaki kuna mpo ete ekolo na bango ebonga, kasi esimbaki te. Batu ya mayele basangisaki mayele na bango mpo ete ekolo oyo elongua na pasi kasi esimbaki kaka te. Ti moyi ya lelo bato bazomona kaka pasi . ba nzela eza te, kolia pasi, misala eza te, mayi ya peto ya komela eza te.

- Mpo na nini makambo eza boye na mokili oyo?

Esengeli na biso koyeba ete mokili mobimba moza ya kobeba, mayele nioso tokoki kobimisa ekokoka kosimlisa ba pasi ya mokili te. Na mboka Haiti, mayele ya bato batanga mingi pe ebele ya bam bongo ekoki te po na kosilisa ba pasi oyo eza kuna.

Makambo ya motindo oyo eza kaka na mokili ya Haiti te, ezali na bipai na bipai na mokili oyo.

Eza pe lolenge moko po na mokili ya Afrika, ebele ya ba mbongo ya ba dollars ebimi po ete Afrika ebonga, kasi eloko te. Bato ya mayele babimisi makanisi ya ndenge na ndenge kasi mabele ya Afrika

ezozonga kaka na sima . mayele ya bomoto mpe bisalelo nioso ya mokili , oyo ekoki te kosilisa pasi ya mokili oyo. Emonani polele ete ezali na eloko mosusu esengeli kosala mosala oyo.

2. Libiki ya ekolo ekoki kosalema kaka soki byi ekolo yango bazali kosala oyo nzambe azali kosenga na bango mpe kotambuisa bomoyi na bango na lolenge nzambe alingaka.

Tanga 2 chronik 7:14.

- Biblia ezali koloba nini? Nini esengeli na biso kosala?
- Nani mpenza asengeli po na kosala mosala ya lolenge oyo? Baklisto to baye baza baklisto te?
- Nini ekosalema soki tosali makambo oyo?
- Mukapo ya biblia oyo elobi solo?
- Nini tokoki kosala mpo lisanga na biso elongua na pasi oyo ?

Nzambe azali na posa été ba pasi ya masanga na biso esila. Kasi nazambe asalaka kaka na nzela na biso. Soki ,losambo eza te, komipesa pe eza te, botosi epai na nzambe eza te, libiki ya mokili oyo mpe ekosalema te. Kasi soki tosali makambo oyo pasi na biso pe ekosila na mbala moko.

- Nani kati na biso alingi ete mokili na biso ebonga?

3. Biblia ezali kolakisa biso lolenge kani esengeli na biso kotambusa bomoyi na biso, soki tolingi ete ba pasi na biso esila pe bokonzi ya nzambe emonisama kati na biso.

Ba mbala mingi tango tosombaka esalelo moko ya tina , na kati ya esalelo wana batiaka mua mokanda moko oyo elakisaka biso lolenge kani esengeli na biso kosalela eloko yango. Bato oyo basalaka biloko yango ba komaka ete esengeli na biso naino kotanga malamumu mukanda wana yambo et e tobanda kosalela eloko yango. Wana nioso po ete esalelo yango ebeba te pe po ete musala oyo esengeli na yango kosalela biso esalema mpenza na malamumu koleka. Lolenge moko pe nzambe na sima ya kokela mutu na ba niama na biloko nioso akomaki mokanda mpo ete bato bayeba ndenge nini losalela nzoto na bango na biloko nioso wana mosusu. Mokanda yango nde: Biblia.

Biblia ezali kolimbolela biso ndenge nini kotambuisa bomoyi na biso. Ezali na malakisi nioso ya mayele po ete bato mpo ete bomoyi ya bato ezala malamumu. Yango wana esengeli na biso kotanga yango mpe koyeba yango malamumu koleka mpe kosalela yango na makambo nioso ya bomoyi na biso, soki tolingi ete bomoyi na biso ezala malamumu.

(Awa bozongela makambo oyo misato. Bosalela yango na kati ya carte, sima otuna mituna oyo)

- Makambo nini toyekoli mpo ete ekolo na biso elongua na ba pasi na yango?
- Na lolenge nini tokoki kotosa nzambe?
  - Sikoyo tozali na posa mingi ya kotanga biblia mpe kosalela yango na bomoyi na biso.
- Nini ekosalema soki tozali kotosa mpe kosalela liloba ya nzambe?

Kosalela biblia na likambo moko-moko ya bomoyi na biso

Soki otangi biblia okomona ete na bomoyi ya yesu, makanisi ya bayekoli na ye ezalaki na bokeseni makasi na oyo ya ye. Marc 10:35-37; 40-45. Jacques pe Jean bazalaki komona makambo lolenge balakiselaki bango na mboka na bango. Bazalaki na makanisi ya kokoma bakonzi mpo batambuisa baninga mosusu. Kasui yezu azongisaki bango na nzela, alakisaki bango ndenge nini mokambi ya bato asengeli kozala. Alakisaki bango ete mokambi ya bato esengeli azala mosali na kati ya bato ye azali kotambuisa.

- Kozala mosali ya baninga na mikolo oyo ezali mosala ya lokumu?
- Bayekoli ya yesu bayokaki ndenge nini na motema na bango tango yesu ayebisaki bango makambo oyo?

Lolenge bakoko na biso pe lolenge bato ya mokili bamonelaka makambo ezali na bokeseni na lolenge nzambe amonelaka makambo. Ekokani ata moke te. Esengeli na biso koluka koyeba lolenge nini nzambe amonelaka makambo soki tolingi kotonga bokonzi na ye awa na mokili. Apesaki biso biblia po toyeba lolenge nini ye alingaka bato batambuisa bomoyi na bango.

Makambo	Mikapo ya biblia	Lolenge biso tosalelaka makambo yango	Lolenge bokonzi ya nzambe elingelaka makambu yango
Lolenge ya kovanda na libala	Colossiens 3:21 1 Pierre 3:7 Ephésiens 5:25, 28,33		
Lolenge muasi asengeli kovanda na libala	Genèses 2:18 Ephésiens 5:22-24,33		
Lolenge ya kozalela na bana na kati ya libota	Psaumes 127:3 Ephésiens 6:4		
Lolenge ya kovandela na baninga misusu oyo baza nzinga-nzinga na biso	Mattieu 22:36-40 Luc 10:25-37		
Lolenge ya kovandela na bayini na biso	Luc 6:27-31		
Lolenge ya komonela mosala oyo tozali kosala	Colossiens 3:22-4:1 Ephésiens 6:7-8		
Lolenge esengeli na biso kolinga ndenge nini nzinga-nzinga na biso esengeli kozala	Psaumes 24:1 Gen 1:28-30 Genèses 2:15		
Oyo eleki motuya	Matthieu 6:25-34 Matthieu 22:36-40		

Lolenge nini esengeli na biso komona makambo oyo etali bibembe pe liwa	Jean 11:25-26 Hébreux 2:14-15 Révélation 1:17-18		
Lolenge nini esengeli na biso kozala soki pasi ekomeli biso	Luc 9:22-23 2 Corinthiens 1:8-11		

(na masanga ya mike-mike bokoma na tablo oyo. Na makambo oyo nioso kanisa lolenge nini bosalelaka yango esika bovandaka, na sima tanga mikapo oyo ya biblia, pe tala nini biblia ezali kosenga na bino kosala).

Toluka etambuiseli ya nzambe

Na tango nioso bozali ,kotanga biblia esengeli na bino koluka etambuiseli ya nzzambe oyo esengeli kosalela po na bomoyi na bino. Tango nioso ozali kotanga biblia esengeli na yo komituna makambo oyo:

1. Mokapo oyo ezali koteya ngai nini?
2. Mokapo oyo elobi nini po na oyo etali lolenge na nga ya kovandela?
3. Mokapo oyo eteyi nga nini po na oyo etali evandeli na nga na baninga mosusu?
4. Mokapo oyo eteyi nga nini mpo na oyo etali bala-bala to nzinga-nzinga na ngai, po na oyo etali lolenge nazali kosalela mosala na ngai, mpe mpo na oyo etali lolenge nazali kosalela mbongo na ngai?

LITEYA YA MISATO : NTINA MPE MOSALA YA BOKONZI YA NZAMBE

NTINA YA LITEYA OYO

1. Kososola makambo biblia ezali kolakisa mpo na oyo etali mosala
2. Kososola ete mosala ezali moko ya makambo oyo na nzela na yango nzambe azuelaka lokumu.

(sala nioso ete bayekoli na yo babanda komipesa na mosala na lolenge epesaka nzambe lokumu)

EBANDELI YA LITEYA

(awa bosolola na lisanga)

- Bato bamonaka mosala lokola likambu ya malamumu to ya mabe?
- Masese nini ya monoko na bino eteyaka bato po na oyo etali kosala mosala?

Genèse 1:28

- Misala nini ya liboso nzambe apesaki Adam?
- Ezalaki liboso to sima ya lisumu?

Génèse 2:2

- Nzambe apemaki na sima ya kosala nini?

Marc 6:1-3

- Yambo na ye abanda kokende koteya sango malamumu, mosala nini yesu abandaki kosala yambo?

Ndenge tomoni awa, nzambe ye moko mpe asalaki mosala. Biso pe oyo ye akelaki na elilingi na ye tokelamaki po na kosala mosala. Moto abanda kosala mosala uta kala, uta ebandeli ya mokili, tango lisumu ezalaki nanu esalemi te. Na mokanda ya Ruth tozali komona ndenge Ruth bakimaki nzala ye na bokilo na ye ya muasi na mokili ya Moab, po bayokaki na sango ete biloko ya kolia ezalaki ebele kuna. Ruth azuaki mosala na bilanga ya moto moko na kombo ya Boaz oyo asepelaki na ye mingi po na bokilo na ye ya muasi.

Ruth 2:15-16

- Ndenge nini Boaz asalisaki Ruth?
- Po na nini apesaki ye te mbuma ya blé na mbala moko?
  - *Biso tokelamaki po na kosala mosala, yango wana moto azalaka na lokumu mingi soki azali kosala mosala, na esika ya kozela bato mosusu bakabela ye.*

(awa kabola bato na masanga ya mike-mike)

- Mpo na nini esengeli na biso kosala mosala?

Salela ba mikapo oyo ya biblia na makanisi nioso oyo toyekoli na liteya oyo

- 1 Thésaloniciens 11-12
- 1 Timothée 5:8
- Ephésiens 4:28
- 1 Corinthiens 10:31

(awa bosolola lisanga)

- Na makanisi na bino bomoni ete nzambe alingaka bato basala mosala?
- Makanisi ya bato ezalaka lolenge nini po na oyo etali kosala mosala?
- Makanisi ya nzambe ezalaki nini po asala elanga na Edeni mpe po nakotika yesu asala nanu mosala ya mabaya yambo ete abanda koteya liloba ya nzambe?
- Na makambo oyo esengeli na biso kosala nini po ete mayele na biso ekokana na ya nzambe?
- Ndenge nini tokoki kosalisa baninga mosusu bazala na makanisi lokola ya nzambe po na oyo etali mosala ?

(awa moto na moto asala ye moko)

- Makanisi na yo ezalaka lolenge nini po na oyo etali mosala?

Bosambela nzambe po ete bobanda komona mosala na bino lolenge nzambe amonelaka yango.

Akozangisa te kopesa bino makanisi po bomona mosala lolenge ye amonaka yango.

Misala yango ya lolenge nini?

(awa bosolola na lisanga)

- Mosala nini nzambe apesaki Adam?
- Mosala nini nzalmbe apesaki Noé ?
- Mosala nini nzambe apesaki Joseph ?
- Mosala nini nzambe apesaki Daniel ?
- Mosala nini nzambe apesaki Gedeon ?
- Mosala nini nzambe apesaki Moise ?
- Mosala nini nzambe apesaki David ?

- Bino bokanisi été nzambe amonaki été bato oyo bazala kaka bateyi ya liloba ya nzambe na esika basala mosala oyo ye apesaki bango ? bino bokanisi été mosala ya Moise ezalaki mosala ya ntina makasi te liboso ya mosala ya Aaron ?

- Bino bokanisi nete nzambe azalaki komona bato oyo lokola bato ya mosala ya moke liboso ya mosala ya banganga-nzambe ?

Makanisi oy bato bazalaka na yango été ezali na misala eleki misala mosusu na ntina , biblia eyebi yango te. Makanisi oyo ewutaki na bato ya mokili ya ba Greki, na simza eyaki kokota na kati ya bakristu. Makanisi oyo etrikalaki kaka bongo na kati ya bato ti na tango oyo makambo ya nzambe eyaki kobonguana. (Oyo babengi été Réforme).

Bato ya mokili ya Greki bazalaki kokanisa été liboso ya nzambe mosala eleki misala nioso ezali mosala ya molimo. Nzoka nde na biblia ezali bongo te. Na ebandeli ya biblia tozali komona été nzambe asalaki mosala ya kokela likolo na se. Na Génèse 2 :8 tozali komona nzambe azali kolona bilanga na ba nzete. Soki tozo sala mosala ya bilanga tokoki kobosana te été mosali bilanga ya liboso ezali ye moko nzambe.

Nzambe abengaka bato na misala ya lolenge na lolenge. Mosala ya koteya liloba na nzambe ezali na lokumu kaka lolenge moko na mosala ya mabaya. Mokili eza kaka na bosenga ya bateyi ya liloba ya nzambe te, kasi tozali pe na bosenga ya bato basalaka mosala ya bilanga, mosala ya kobongisa ba nzela, mosala ya kotonga ba ndako, mosala ya kotangisa bana na ba eteyelo. John Wesley azalaki moklisto moko ya monene oyo ayebanaki na tango ya kala. Apesaki mateya ya lolenge nini tokoki kosala mosala na biso.

Mateya ya John Wesley yango oyo :

- Mosala ekoki kobebisa bokolongono bua yo bua nzoto te .
- Mosala ekoki kobebisa libota na yo te.
- Mosala ekoki kozala te oyo eza koniokolo mabanzo ya bato.
- Mosala ekoki koniokolo mozalisani na biso te, to pe kokanga ye nzela mpo ete azua mosolo te.
- Mosala ekoki kozokisa mozalisani na biso te.
- Mosala ekoki kosalisa mozalisani na biso lisumu te.

Ateyaki ete moto na moto esengeli na ye kosalela likabo oyo nzambe atiaki kati na ye po asalela yango mosala na ye. Esengeli na biso kosala mosala po epesa biso oiyo tozali na yango bosenga po na mabota na biso, po ete esalkisa bison a mikolo mikoya na sima, pe po tosalisa baye bazali na pasi.

Na lolenge wana nde tokoki kopesa nzambe lokumu na tango tozali kosalela likabo oyo ezali kati na biso pe bokasi oyo ye azali kopesa biso na nzoto.

(awa bosolola na lisanga)

Ba toli mosusu oyo John Wesley apesaki yango oyo:

Lolenge ya mabe ya kosalela mosala

- **Mosala ekoki te kobebisa nzoto na biso**
  - *Mosala oyo ezali na likama makasi*
  - *Mosala oyo ezokokana te na makasi na yo ya nzoto*
  - *Mosala oyo eleki makasi po na moto oyo akomi pene ya kimobange*
- **Mosala ekoki kobebisa libota na yo te**
  - *Kosala mosala tango molayi pe tango ya kolandela makambo ya libota ezozuama te.*
  - *Mosala oyo ezali kosala ete ozala mosika na libota na yo mikolo ebele koleka*
- **Mosala oyo ezali kobebisa makanisi na yo**
  - *Mosala oyo epesaka yo makanisi ya koyiba to ya koniokolo baninga misusu*
  - *Mosala oyo ezo bebisa mosala ya moninga mususu*
  - *Kosala mosala pene ya moto oyo asalaka yango yambo na yo, na likanisi ete bato baling kaka oyo ya yo kasi ya moninga te.*

- **Mosala oyo ezali kobebisa nzoto mpe bomoyi ya bato**
  - *Kosala masanga oyo epesaka bto milangua*
  - *Koteka makaya*
- **Mosala oyo ezomema baton a masumu**
  - *Kosala esika bato bamelaka masanga*
  - *Kosala esika oyo bato bakoki kosala kindumba*
- Soki ozondima ete mosala epesaka nzambe lokumu, na mosala oyo ya yo esalemaka lolenge nini?
- Lolenge yo osalelaka mosala na yo ezali malamu?

Nzambe ayokaka pasi na lolenge na biso ya kosala mosala

Bato ebele balobaka ete baklisto bazuaka mosala na bango na kilo te. Balobaka ete baklisto basalaka mosala na bango malamu te.

- Po na nini tokoki kondima ete ezali ya solo?
- Na bisika bovandaka elobamaka bongo pe esalemaka bongo?
- Na makanisi na yo nzambe amonaka baklisto ya lolenge ya boye ndenge nini na miso na ye?

Na kati ya biblia ezali na esika moko te eteyi biso ete ezali na mosala oyo eleki misala misusu na motuya kasi ezoteya biso kaka lolenge esengeli na biso kosalela misala yango.

(awa bokabuana na masanga ya mike-mike)

- Mikapo ya biblia oyo ezoteya biso nini po na oyo etali mosala?

(yanola na liloba moko kaka)

- 2 Thésaloniciens 3:10-12
- Proverbes 10: 4
- Proverbes 19:15
- Proverbes 21: 25

Ezali solo ete mikapo oyo ezali koteya biso lolenge esengeli na biso kosala mosala?

- 1 Corinthiens 10: 31: kopesa nzambe lokumu
- Colossiens 3:23: sala mosala na yo lokola ozali kosalela yango nzambe.

(awa bosolola na lisanga)

Na bomoyi ya yesu azalaki kosala mosala ya mabaya

- Mosala na ye ezalaki ya malamu to ya mabe ?
- Soki osalaki mosala esika moko na ye olingaki kokoma ndenge nini?
- Na kati ya mokolo mobimba alingaki abanda kosala nini?

(awa kabola bato na masanga ya mike-mike, pesa lisanga moko na moko mosala moko. Pona mosala moko, pe kabola yango, moko mosala epesaka nzambe lokumu, mususu mosala epesaka nzambe lokumu te. Kabola bongo na lisanga mobimba, na sima nbosolola yango na lisanga)

- Makambo nini bato basalaka soki bazosala mosala oyo epesaka nzambe lokumu ?
- Senga na nzambe alakisa yo oyo esengeli na yo kosala, po été lolenge na yo ya kosala mosala epesa ye lokumu.
- Makanisi nini lisusu tokoki kobakisa na molongo ya makambo oyo ?

(moto na moto akanisa)

Kanisa mosala na yo, eloko nini okoki kosala po été na nzela na yango nzambe azua lokumu na mosala na yo ? senga na nzambe alakisa yo oyo esengeli na yo kosala mpo été nzambe azua lokumu na mosala na yo ?

LITEYA YA MINEI : KOTONGA BOKONZI YA NZAMBE

NTINA YA LITEYA OYO

1. Mpo été bato bayeba mosala na bango ezali ninimpo na oyo etali kotonga bokonzi ya nzambe
2. Mpo été bato bakanisa lolenge nini bakoki kosalela mateya ya biblia na likambu moko-moko ya bomoyi na bango.

NZAMBE ABANDAKA ELONGO NA BISO

Na liteya ya yambo tomonaki ndenge nini nzambe apesaka biso emoniseli ya kitoko mpe ya makasi.

- Emoniseli na yo ezali nini ?
- Nini tokoki kosala mpo été emoniseli na biso oyo ekokisama ?

Eloko ya liboso ya kosala ezali été esengeli na biso kobanda kobongola bomoyi na biso. Esengeli na biso kobanda kosalela makambo ya malamumu ya bokonzi ya nzambe na makambo nionso tosalaka na bomoyi na biso.

(awa bosolola na lisanga)

- Bomoyi na biso ekozala ndenge nini soki tozali kotosa mokano na nzambe tango nioso pe na makambo nioso ya bomoyi na biso ?
- Makambo nini osalaka na mokolo na yo mobimba ?
- Soki ozotosa nzambe na bomoyi na yo, okoki kosala makambo oyo ? Ozali na posa ya kosala makambo oyo na lolenge mosusu ?
- Likansi ya nzambe ezali nini po na oyo etali pongi, kolia, kolamba bilei, kosala bilanga, to pe po na makambo etali mayi ? nzambe pe amitungisaka na lolenge tosalelaka makambu oyo ?

Matthieu 6 : 25-33

- Na mukanda oyo towuti kotanga na makambo nini bato bamitungisaka mingi ?
- Makambu yango ezali ya molimo to etali etamboleli ya bomoyi ya bato ? eyano ya yesu ezalaki nini ? yesu alingaki koloba nini na eyano wana ?
- Ekozala malamumu te soki tokansi été eyano oyo ,yesu apesaki bango été :boluka naino bokonzi ya likolo, ezalaki po na komitungisama na bango na maye matali kolia pe kolata. Ezali bongo te.
- Eyano ya boye elingi koloba nini ? eyano oyo elingi koloba ete esengeli na biso kolekisa bomoyi na biso kaka na kosalaka makambo oyo ezali ya molimo? Soki tokosala lolenge wana, bomoyi na biso ekozala malamumu na makambo nioso? Tanga makomi oyo, yango ezali kolakisa biso makambo mosusu oyo yesu asalaki .

Marc 6:3

Ti kino akokisaki mibu tuku misato, yesu abandaki kaka kosala mosala ya mabaya. Na lisanga ya mboka na bango bayebaki ye yambo te lokola moteyi ya liloba na nzambe, kasi bayebaki ye lokola mosali ya mabaya. Tango azalaki na mosala wana atambuisaki bomoyi na ye malamumu penza. Mokolo

moko te asalaki makambo oyo ezalaki na mokano ya nzambe te, mokano ya nzambe ezalaki ete kobanda mibu zomi ti mibu tuku misato, yesu asala yambo mosala ya maboko ya libota naye.

Jean 21:9-14

yesu alambaki pe bilia po na bayekoli na ye.

Marc 4:38

Tango nioso oyo azalaki kolemba na nzoto, abandaki pe kopemisa nzoto na ye.

Jean 2:1-2

Yesu akendaka pe na feti ya libala.

- Makambo oyo ezali makambo bato nioso basalaka to ezali makambo ya molimo?

Makambo oyo bato nioso basalaka yesu pe asalaki yango. Ata azalaki koluka nbokonzi ya nzambe, kasi azalaki kolekisa mokolo na ye na kosalaka kaka te makambo oyo ezali ya molimo. Toki pe kolba te ete na tango wana azalaki na kati ya mokano ya nzambe te, kasi ezalaki pe lolenge mosusu ya kosalela nzambe.

Marc 1:21-24

- Makambo mosusu nini yesu asalaki na mokolo yango?

Na makomi oyo towuti komona yesu na mokolo ya kopema. Tongo mobimba alekisaki yango na makambo ya nzambe na synagoga. Na sima akendeki na ndako ya Petelo. Na sima abikisaki na losambo bokilo ya Petelo ya muasi, na sima apemisaki nzoto pe bokilo ya petelo apesaki bango biloko ya kolia. Na pôkua abimaki mua moke, alekisaki tango po na kosambela po na bato ya maladi.

- Makambo oyo ekokani na lolenge biso tolekisaka mokolo na biso ya kopema? Nini ekokani pe nini ekokani te?

Tomoni ete na ba mbula na ye ya yambo, yesu azalaki mosali ya mabaya. Ata tango akomaki na mosala ya koteya liloba ya nzambe, azalaki klekisa tango nioso te kaka na losambo to pe na koteya. Aliaka pe na baninga. Azalaki pen a tango ya ya kolala pe kopemisa nzoto. Wana nioso azalaki kaka na mokano ya nzambe.

Lisolo ya ndeko Laurent

Mutu moko abotamaka na mokili ya france na mbula 1608. Akomaki moklisto na bomuana mpenza kaka na mibu muambe. Tango akokisaki mibu tuku mibale, akotaki na mosala ya kisango (moine); kuna bapesaki ye kombo ya Laurent. Ye akanisaki ete na mosala na ye ya kisango akobanda kolekisa tango na ye nioso na losambo pe na kogumamela nzambe.; kasi bayaki kopesa ye mosala ya kolamba bilia na kikuku po nab a sango nioso. Ba mbula zomi mobimba azalaka na esengo te, po na mosala yango. Ebandaka kopesa ye pasi, ye na kikuku baninga na ndako na nzambe. Azalaka komona ete bapesaki ye mosala ya malamumu te.

(awa kabola bato na masanga ya mike-mike)

- Soki okutanaka na ndeko Laurent toli nini olingaki kopesa ye?

- Mosala ya ndeko Laurent ezalaki mosala ezanga ntina liboso ya misala oyo ba mosusu bazalaki kosala na ndako na nzambe?

Botanga makomi oyo:

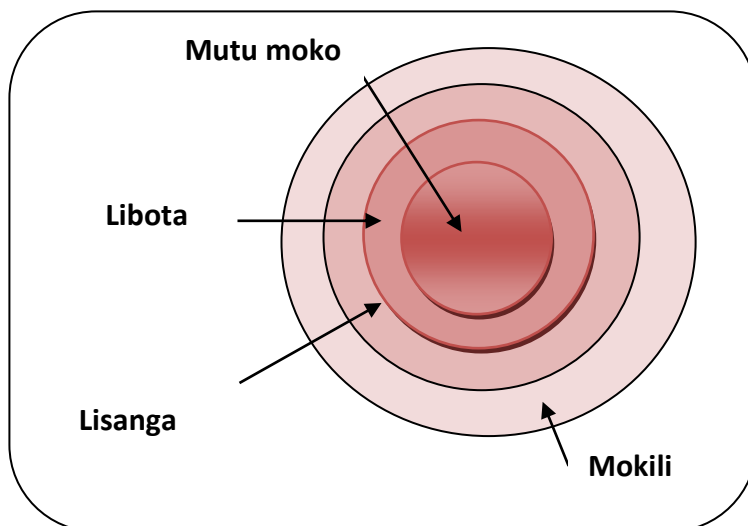
- Matthieu 25:40
- 1 Corinthiens 10:31
- 1 Corinthiens 13:1-3

Na sima ya ba mbula zomi ndeko Laurent amonaki ete akoki pe kosalela nzambe pe kofukamela ye bisika nioso. Atikalaki na ye kaka na mosala ya kolamba bilia pe abandaki kosalela nzambe na ye malamumu mingi mpenza na kikuku kaka lolenge moko lokola ba oyo bazalaki kosalela ya na ndako na nzambe.

Biblia ezali koteya na biso ete nzambe azalaka kaka te na ntina ya mosala tozali kosala, kasi azalaka pe na ntina ya lolenge tozali kosalela mosala yango. Oyo ezali motuya ezali ete mosala yango ezala na lisumu te pe makambo nioso tozali kosala na mosala yango epeza ye lokumu.

Esengeli na biso kobanda Na mutu moko, na sima ekoti na libota pe ekeyi kosukisa na lisanga ya mboka mobimba.

Mbonguana ebandaka yambo na mutu moko, na sima ekoti na libota mobimba, na sima ekeyi na lisanga ya mboka mobimba pe suka-suka epanzanaka na mokili mobimba. Kotosa nzambe pe ebandaka na mutu moko pe sima ekotaka na kati ya mabota pe na sima ekotaka na lisanga ya mboka mobimba. Soki masanga ya mboka elandi yango malamumu, ekotaka ti na masanga ya ba mboka mususu ya nzinga-zinga pen a suka epanzanaka mokili mobimba.

Po na oyo etali mabota , tanga makomi oyo

- Deutéronome 6 :7
  - Tite 2 :3-14
  - 1 timothée 3 :12
  - Tite 1 :6
-
- Ndenge nini tokoki kokotisa mabota na biso na makambo oyo ? esengeli na biso koteya bango mpe kozala ndakisa ya malamumu po na bango.

Tanga Luc 2 :52

- Mateya nini tozui na makomi oyo ?
  - *Ezali ntina po na biso kokola na makambo oyo mineyi.*

(awa bokabuana na masanga ya mike-mike)

Boya na mayele ya lolenge nioso po bosalisa mabota na bino na ntina été bakola na makambo nioso oyo mineyi.senga na mutu nioso apona eloko moko oyo akosala na makambo oyo mineyi : makambo oyo etali evandeli ya bato, makambo ya molimo, makambo etali nzoto, pe makambo etali makanisi ya bato.

Po na oyo etali masanga ya bato

Soki mabota ebonguani ezali pe na tina lisanga ya mboka mobimba ebonguana. Mutu moko akendeki kovanda na mboka moko oyo ezalaki ata na moklisto moko te. Moto ya kokabola na ye liloba ya nzambe azalaki te. Ye azalaki na mposa été bokonzi ya nzambe ekota na mboka yango mpe bomoyi ya bato ebonguana na makambo oyo mineyi.

ESENGELI NA BISO KOYEBA ETE LIBOTA YA BAKLISTO ESENGELI KOZALA NA BOKESANI NA MABOTA MISUSU

Tango mutu oyo akomaki na mboka wana akutaki bato nioso bazalaki kosambela na lingomba ya ba HINDOU. Mboka yango etongamakilikolo ya ngomba moko ya molayi na kombo ya Himalaya, ebale monene ezalaki na se ya ngomba yango. Nzinga- nzinga ya mboka wana ezalaki na kompani moko ya monene esalaki bilanga ya thé. Batu ya mboka yango bango nioso bazalaki kosala na kompani yango. Kasi mbongo bazalaki kofuta bango ezalaki moke mpenza ; ebandaki kokoka te po na kobika na bango. Ba ndako nioso na mboka wana ezalaki malamumu te, etongamaki na manzanza ya kala, pe na ba nzete. Malili ebandaki koniokolo bango makasi mpenza. Mboka mobimba ezalaki na ba WC te. Bana mike bazalaki kotambola makolo- ngulu, pe bango nioso bazalaki mabumu evimba. Bazalaki kolamba bileyi na bakoni likolo ya mabang, .ba soso bazalaki kotambola mboka mobimba pe bazalaki kokota na ba ndaku bato bavandaka. Mboka ezalaki mbindo makasi. Ba kelasi ya bana ezalaki mosika na ba kilometele mibale, elekaki mosika mingi po na bana ya mike, yango bana ebele na kati ya mboka bazalaki koyekola te. Mikolo ebele bayebaki kotanga pe kokoma te. Bilanga ya ndunda ezalaki te. Mayi pe ezalaki pasi po ezalaki na ba kilometele mibala na mboka. Ba tiyo oyo ezalaki kobenda mayi ezalaki ya kokufa, mbongo po na kobongisa yango ezalaki te. Mbula pe ezalaki konoka mingi te bobele kaka na eleko oyo bazalaki kobimisa loso na bilanga. Bango bazalaki kosambela ba nzambe ebele na mbala moko, na kati ya mboka bikeko ya tu binzambi-nzambi na bango ezalaki bisika nioso.

Soki bato balingi kolia bazalaki pe kokende kotikela bikeko wana bilia po ete basilikela bango te. Bazalaki kobanza ete bomoyi ya malonga bakobika kaka na sima ya liwa na tango bakobotama lisusu na mabumu ya bato mosusu. Bazalaki kosalela banzambe wana bomoyi na bango mobimba, bazalaki kobanga noki te bakokomisa bango ba puku tob a mbua tango bakobotama na bomoyi oyo ekoya sima ya liwa. Bakomaki lokola bato bazali na kati ya motambo.

Mopalangisi sango-malamu oyo akendeki na mboka yango kombo na ye ezalaki Lepcha. Na kimolisto na ye ayekolaka ndenge nini okoki kosunga bato po ba bongola lolenge na bango ya kovandela pe ndenge nini bakoki kobongola bokolongono ya nzoto na bango na sanza moko kaka. Ye azuaki lopango na mboka yango. Lopango na ye pe kikuku na ye ezalaki kitoko koleka pe na bopeto makasi. Azalaki na ka mua esika na ye po na kobokolo ba soso, azalaki pe na kamua elanga na ye ya ndunda. Azalaki na WC na ye ya malamumu. Bana na ye bazalaki kolia malamumu pe nzoto na bango ezalaki kitoko koleka bana mosusu. Ye asalaki ba tiyo pe eloko moko po na kobomba mayi ya mbula.

Bato mosusu na mboka bamonaki makambo oyo, mpe bakomaki komekola ye. Ye asqangisaki bato po babongisa ba tiyo oyo ebebaki. Bato nioso basqalaki lokola ye mp mboka mobimba ekomaki na bopeto makasi. Libota na ye ekomaki kolakisa bato kotanga pe kokoma. Suka-suka bayaki kokoma na eteyelo na kati ya mboka. Bakomaki pe na ndako ya nzambe na bango ya baklisto na kati ya mboka. Bato bakomaki kosalela yesu klisto.

Lelo na mboka wana bato bakoma na bomoyi ya malonga po na libota yamutu moko oyo ayokaki pasi na motema na lolenge bato bazalaki kovandela na mboka wana. Ba mboka misusu ya nzinga-nzinga pe balandaki esalelo na bango. Pe ba mboka ebele babongolaki lolenge na bango ya kovandela na maye matali bokolongono bua nzoto na bango mpe na maye matali makambo ya molimo. Lelo oyo ba pasteurs ya mboka INDE ba sala lisanga na bango na kombo ya „ EGLISE-AGAPE“ . mpe mangomba oyo nioso ekota na lisanga yango. Tala soki libota moko ezali na emoniseli lokola libota ya ndeko Lepcha, makambo minene pe ekoki kosalema na lisanga ya mboka na bango. Soki bato basepeli kosala mokano ya nzambe pe basepeli kokokisa emoniseli oyo nzambe apesi bango, mboka na bango, mboka na bango ekobonguana lokola mboka ya ndeko Lepcha.

Bomoyi ya mabota ebele ebonguani po na kolanda lolenge lingomba ozali kolingela. Ezali kosalema na kopesaka mateya epai ya bato oyo bazali na bokambi ya mangomba oyo ezali kosalema sika. Oyo ezali losambo na biso pô ete bazala ndakisa ya malamumu po na masanga ya bato na mikolo ezali koya .

- Makambo nini ebonguani na mboka oyo na sima ya esalelo ya Ndeko Lepcha?

(awa botia na molongo makambo oyo etali : evandelo ya lisanga ya bato, makambo ya molimo, makanisi ya bato, pe bokolongono bua nzoto ya bato)

- Na lolenge nini akotisi mbonguana na kati ya mboka oyo?
- Abandaki lolenge nini?
- Na lolenge nini bato balandaki ndakisa ya ndeko Lepcha?
- Ndenge nini okoki kokoma lokola ndeko Lepcha na mboka na bino?

(na eteni ya mineyi ya malakisi oyo (module 4) tokopesa bino mateya etali bokolongono bua nzoto, ezali kaka lolenge moko na mateya oyo ndeko Lepcha ayekolaki)

Ba ndakisa misusu ya bato oyo batongaki bokonzi ya nzambe

(awa bo tanga masolo oyo pe bopesa biyano na sima ya lisolo moko na moko)

Lisolo ya ndeko Lepcha

Na mboka moko oyo balingaka sango malamau ya yesu te, Pasteur moko akabolaki mua ba papiers ya sango ya yesu nab a ndaku ya nzambe ya ba musulmans. Bakonzi ya bulamatadi ya mboka wana basilikaki mpe babolaki ye mokanda oyo ezalaki kopesa ye ndingisa ya kote ya sango ya yesu na mboka na bango. Mokolo moko Pasteur oyo alandaki mateya oyo ya kolakisa bato bolingo ya nzambe na kosalisaka bango na pasi na bango. Mateya oyo epesaki ye makanisi ya sika. Asalaki lisanga ya bato mineyi ya motema malamau. Asombaki map ape asengaki nzela na bakambi ya lopitalo moko po eteabanda kokende kosunga babeli. Bapesaki ye nzela kasi batindaki ye na ndako ya lopitalo oyo batiyaka bato oyo bazali na maladi oyo ya mabe koleka pe oyo esilaka te. Kuna na kati bakutanaki na mobeli moko awumela na maladi tango molayi kasi abikaka te. Moto yango azalaki mbindo makasi, akomaka kotambola na libumu lokola nioka, akomaka lokola liboma pe azalaki lisusu komiyeba te. Elongi na ye ezalaki ya kovimba makasi pe kotala ye boye akomaki lokola niama ya zamba. Pasteur oyo na batu na ye basambelaki po na ye. Na sima ya poso moko bazongaki lisusu na lopitalo yango. Na ekuke ya lopitalo bakutanaki na moto moko ya molayi pe ya nzoto mike oyo ayaki mbango liboso na bango kopesa bango mbote mpe ayebisaki bango été ye nde mutu oyo basambelaki po na ye. Bango bandimaki yango te kasi bakambi ya lopitalo bayebisaki bango été batiya tembe te ezali obe ye. Bango bakamuaki mingi pe bakumisaki nzambe. Mutu wana akomaki malamau penza pe azongelaki ata kotanga pe kokoma. Moto oyo minganga balobaki été akoki lisusu kobika te, kasi losambo na bango ebikisaki ye.

Pasteur oyo akobaki kaka mosala ya ya kosalisa bato ya maladi na ba lopitalo. Bazalaki komemela bato ya maladi bilamba, bilia pe kosambela po na bango. Bato ya maladi mosusu ebele babikaki na losambo na bango. Ba kambi ya lopitalo bapesaki bango nzela ya koteya liloba ya nzambe liboso ya babeli ebele na mbala moko pe liboso ya basali ya lopitalo mobimba. Bakonzi ya bula matadi bayokaki sango yango, pe bango pe bakomaki kosalisa pasteur wana na mosala na ye wana. Bato ya lolenge na lolenge bakomaki kosalisa pasteur wana po été asala mosala na ye malamau koleka. Na sima ya mibu misato, kamua lisanga na bango ekomaki na bato 2600. Pe bakomaki kosala mosala yango na ba lopitalo mitano pe na ba ndako mitano oyo ebokolaka bana bitike pe lisusu na ba boloko mibale pe lisusu na ndako moko oyo basalisaka mimeli bangi pe balangui masanga. Bakomaki ,pe kosalisa bana oyo balalaka na bala-bala pe bato oyo bazanga esika ya kovanda.

- Makambo nini eleki na lisolo oyo ?
- Makambo oyo nioso ebandaki ndenge nini ?
- Asalaki nini ?
- Mosala asali ebote nini ya malamau ?
- Lisanga ya mbka na bango ekomisikawa na bomoyi oyo nzambe alingaka to te ?
- Liteya nini tokoki kozua na lisolo oyo ?

Lisolo ya libota moko na mokili na Aziya (ASIE)

Na ba mboka ebele ya mokili ya Aziya bazuaka bana ya mibali na motuya mingi koleka bana ya basi. Pe na moko ya mikili yango soki muana abotami ya muasi bakipaka ye te. Ba ndako oyo babokolaka bana bitike etondaki kaka na bana ya basi. Lokola bana ya basi bazalaki kokoma ebele, basalaki suku moko oyo bapesaki yango kombo « suku ya liwa », kuna babandaki kokotisa ba bébés oyo bazalaki kobela. Soki bakotisi bébé kuna na kati bazalaki lisusu kotala ye te. Lokola moto ya kokipé bango azalaki te bazalaki komikufela bango moko kuna na kati.

Mutu moko ayokaki lisolo wana, esalaki ye pasi mingi na motema. Elongo na muasi na ye bazuaki mokano ya kosalisa bana wana. Babandaki kosalisa bana oyo bazalaki koti na suku wana pe bazalaki komema ba mosusu na ndako na bango po na kosalisa bango malamumu-malamumu. Balukaki pe bato mosusu ya motema malamumu, po na kosala lokola bango. Pe na suka bazuaki mua ndako po na kobokola bana yango. Ateyaki ba klisto mosusu pe alakisaki bangi ntina ya ba bébé oyo pe asengaki na bango bazua ba mosusu bakende na bango na mabota na bango. Lelo bana wana ebele babika na liwa po na makanisi ya malamau ya mutu oyo.

- Lolenge nini moto oyo asalaki ?
- Ezalaki makasi ya moto moko to ya lisanga mobimba?
- Likambo nini ya malonga mosala oyo esali?

Lisolo ya mutu moko aniokuamaki kasi na sima akomaki motambuisi ya yambo ya bato.

Pasteur moko na mboka oyo balingaka sango ya yesu te aniokuamaki mingi. Bazalaki kokanga ye po azalaki koteya liloba lia nzambe. Na mbula moko boye bakangaki ye mbala motoba mobimba kaka na tango azalaki koteya liloba ya nzambe. Mokolo moko ayaki koyekola lolenge nini kotonga bokonzi ya nzambe. Ye pe akomaki koteya yango na lingomba. Bakomaki kosalisa bato oyo bazalaki kovandaka na bango nzinga-nzinga p koteya bango lolenge nzambe alingaka bato babilka bomoyi na bango.

Na kolandaka mateya oyo mangomba mingi ya yesu esalaki makambo ebele. Baabndaki kosalisa bato oyo baza na pasi , kotonga ba ndako po na basi oyo bakufela mibali, kobongisa ba nzela, kotonga ba WC, pe misala mosusu ya malamumu. Lingomba na bango ekomaki kokende liboso pe baklisto ebele bakolaki na makambo ya nzambe. Makambo ya mabe lokola, kolangua masanga, kobeta masano ya mbongo, pe bitumba esilaki na lisanga ya mboka na mboka na bango. Bakonzi ya mboka bamonaki makambo oyo Pasteur oyo asalaki na lingomba na ye po na bolamu ya lisanga ya mboka na bango. Bazuaki mokano ya sika pe batiaki Pasteur wana azala mokonzi ya bula matadi ya mabele na bango nioso. Na mosala na ye ya bula matadi, Pasteur oyo akomaki kopesa mateya wana epai ya bakambi nioso ya mabele na bango pe bazngo pe balakisaki yango na bakambi nioso ya ba mboka na bango pen a masanga nioso ya ba mboka ya pembeni. Na mbala moko ba mboka nioso na etuka na bango ebonganaki makasi penza.

- Pasteur oyo asalaki nini?
- Na lolenge nini atongaki bokonzi ya nzambe?
- Mosala nini makanisi na ye esalaki?
- Mateya nini tozui na lisolo oyo, oyo tokoki kosalela na bomoyi na biso?

Lolenge nini okoki kokoma mutu oyo azali kotonga bokonzi ya nzambe?

Nzambe azali na makoki ya kosala makambo nioso na lolenge ye alingi. Azali pe na makasi ya kotonga bokonzi na ye ye moko ata ko biso tozali te. Kasi lolenge yango ezali esalelo na ye te. Esaleli ya nzambe ezali ete ye asengeli kosala na nzela na biso pô ete atonga bokonzi na ye. Kotonga bokonzi ya nzambe esengeli ebanda na maboko na biso.

1. Banda nanu na yo moko.

Eteni ya liboso po na kotongza bokonzi esengeli ebanda na bomoyi na yo, na libota na yo, na lingomba na yo, pe na lisanga ya mboka na yo. Yeba yango ete mokili mobimba batie miso epai na yo.

- Ozali ya kobongama po ete nzambe asala na nzela na yo? Obongisami po na kotosa nzambe na maye manso matali bomoyi na yo?
- Biloko nini moko to mibale okoki kosala na poso oyo po na ko bongisa bomoyi kati na mboka na yo?

2. Teya libota na yo pe tia bvango molende po na kosala yango

Na ndenge obandi kosalela bokonzi ya nzambe na makambo nioso ya bomoyi na yo, ezali pe na ntina koleka otindika libota na yo po na kosala lolenge moko. Lolenge tozali kotanga yango na mukanda ya Deutéronome 6:7, esengeli koteya mabota na biso tango nioso. Sala nioso po na koteya libota na yo oyo yo ozali kosala, pe yebisa bango baluka lolenge kani bakoki kosalisa baninga mosusu. Kobosana te makambo oyo ozuaki mokano po na kosala na liteya oyo ewuti koleka na bietni nango nioso mineyi pe kosalisa libota na yo mpo ete bakende liboso.

3. Senga na nzambe asala na nzela na yo, po epesa baninga mosusu posa ya kosala lokola yo.

Banda kosambela nzambe asalisa yo po ozala mutu oyo abendaka bato mosusu po basala lokola ye. Luka tango inso esika oyo bato bazali na ntina ya eloko moko, pe na sima senga na nzambe asalisa yo lolenge nini okoki kosalisa bango. Nambe azali tango nioso pene ya kosalisa biso po ete totonga bokonzi na ye. Ye akotalisa biso lolenge esengeli na biso kosalisa bato, soki tango ya kosala yango ekoki.

4. Kosalisa bandeko mosusu

Bomikotisa na misala ya bolingo pe boluka lolenge misusu po na kosalisa bato. Ata ozali komimona lokola moto moko oyo azali na makoki te ya kosala makambo ebele, esengeli na yo kosalela likabo oyo ezali kati na yo, oyo nzambe apesaki yo po na kosalisa bato mosusu. Kaka na lolenge ozali kosalisa bato, okobanda kokende liboso, pe okozua makasi ya kosala lisusu koleka.

LITEYA YA MITANO : MOSALA LINGOMBA NA NZAMBE ESENGLI KOSALA PO NA KOTONGA BOKONZI YA NZAMBE

TINA YA LITEYA OYO

1. Kososola malamumu oyo lingomba esengeli kosala po na oyo etali kotonga bokonzi ya nzambe
2. Kososola malamumu ntina ya kokotisa bato banso na mosala ya kotonga bokonzi ya nzambe.

EBANDELI YA LITEYA

Na liteya ewuti koleka toyekolaki ndenge nini mbonguana ekotaka, yambo ebandaka na mutu moko, na sima na mabota na biso, pe ekotaka na lisanga ya mboka mobimba, pe suka-suka epanzanaka na mokili mobimba. Kasi esengeli na biso koyeba ete ezali na eloko moko ya motuya na makamambo etali mbonguana, eloko yango ezali : lingomba na nzambe.

Mpo ete emoniseli monene oyo ekokisama, makanisi ya nzambe ezali ete lingomba na ye esala mosala ya makasi po na oyo etali mbonguana na bomoyi ya bato.

Ephésiens 1:22-23

- Mosala ya lingomba ezali nini? R/ Po na kosala mosala ya Yesu.

Ephésiens 3:10

- Lolenge nini nzambe asalaka po ete bato bayeba esalelo na ye? R/ Na nzela ya lingomba na ye.

Makomi oyo ezali pasi te pona kososola yango, yango ezali koteya biso ete nzambe apesa lingomba na ye mosala ya kotonga bokonzi na ye. Lingomba ezali nzoto ya Klisto. Ezali mokumba ya lingomba ya nzambe kokokisa mosala ya Yesu. Mosala yango ezali kotia boyokani na kati ya makamambo nioso.

- Makambo nini ekoki kosalema soki lingomba na bino ekangami? Bato oyo basambelaka te bakoki pe koyoka pasi na motema na bango? Po na nini bakoyoka pasi? Pe po na nini bakoyoka pasi te?

Lingomba ya nzambe esengeli ezala na ntina monene po na lisanga ya mboka mobimba, na ndenge été soki ekangami ekopesa bato nioso pasi na motema. Tomeka naino kotala na lolenge mosusu liteya oyo ewuti koleka.

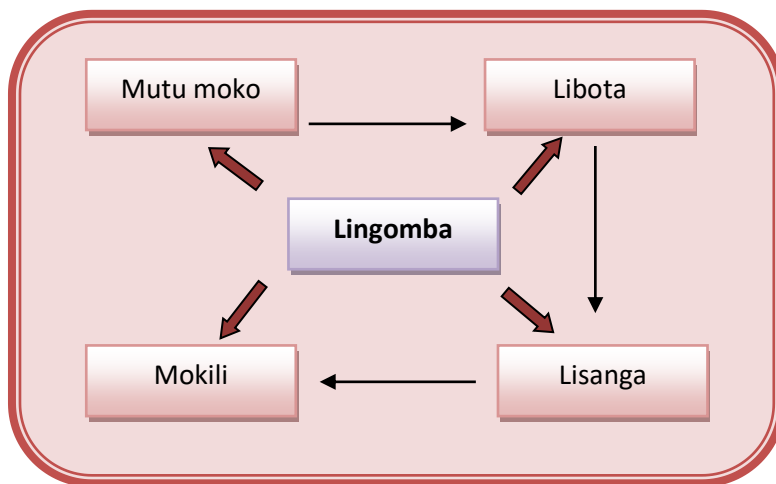
Tobanda yambo na mutu moko sima tokende na libota mobimba, na sima tokokende kosukisa na lisanga ya mboka mobimba pe na ekolo mobimba.

(sala yango na elilingi)

Mosala ya lingomba ezali kosala nioso été makamambo oyo esalema. Esengeli na biso kosala manso été mutu nioso azala ndakisa ya malamumu po na libota na ye, po na lisanga ya mboka na ye pe po na ekolo na ye mobimba.

Esengeli na bis ope kotala na lolenge nini tokoki kosalisa mabota na biso na masanga na bisoya mboka po été bakoma na lolenge nzambe azali kolinga.

Kopesa na moto na moto biloko oyo esengeli na ye kosalela mosala

(awa pesa mutu nioso ba karti oyo ezali na bililingi ya biteni ya nzoto ya moto)

- Biteni nini ya nzoto ya moto oyo ezalaka na tina te na kati ya nzoto ? biteni nini ya nzoto oyo esalaka nango ata mosala moko te na nzoto ya moto ?
- Soki tolongoli biteni oyo ya mike-mike, nini ekosalema na nzoto ?
- Soki biteni ya nzoto nioso ekabuani-kabuani, nzoto ekoki kosala lisusu ?
- Na lolenge nini eteni ya nzoto moko ezalaka na ntina ya eteni mosusu tango alingi kosala mosala na ye ?

(pesa yango na ndakisa)

- Ndenge nini nzoto ekozala soki biteni mosusu ezali te ?

(ndambo ya bato bazongisa ba karti na bango kasi ba mosusu bazongisa nanu te ?)

- Sikoyo botala, nzoto ekozala malamumu ?
- Kozanga biteni mosusu nzoto ekozala ndenge nini ?

(awa tika bato bapona biteni oyo emonanaka lokola eazli na ntina koleka biteni mosusu, bato mosusu basimba ya bango kaka na maboko)

- Sikawa nzoto ekoki kosala ? po na nini ?

1 Corinthiens 12 :12-20

- Na kati ya nzoto eteni nioso ezali na ntina. Lingomba ezali lokola nzoto ya moto. Mutu nioso na lingomba esengeli azala na ntina po na mosala ya kotonga bokonzi ya nzambe. Mutu moko azangi tina na lingomba azali te.
- Moto nioso na lingomba asalaka mosala oyo ezali na ntina ?
- Ezali na batoi soki baye lisusu te na lingomba, pasi ekoki kokota na lingomba na mosala moko songolo ?
- Motango ya bato oyo bazali kosala mosala na kati ya lingomba ezali boni ?

(awa bato bazongisa biteni na motango moko lolenge epesami na biyano oyo ewuti koleka)

- Soki nzoto na yo ezakaki kaka na biteni motango lokola oyo, ekokaki kosala ? makambo ya boye ezali kaka lolenge moko pe po na lingomba ?

Ephésiens 2 :10

- Nzambe abikisaki biso na ntina nini ?
- Batu oyo nioso bazui lobiko bazali bango nioso kosala mosala ya malamumu to kaka mua ndambo nde bazali kosqala yango ?
- Bato nioso na lingomba na bino, bazali mpenza kosala mosala ya malamumu ?

Lisese ya ba talanta (Matthieu 25:14-30)

- Na lolenge botangi lisese oyo, ezali pe na baklisto oyo bakoki kosalela makabo oyo nzambe atia na nzoto na bango po na kotonga bokonzi na ye?
- Ba klisto nioso na lingomba na bino basalelaka pe makabo oyo nzambe atia na nzoto na bango?
- Lolenge nini tokoki kosalisa bato ete basalela makabo oyo nzambe atia na nzoto na bango po batonga lingomba ya nzambe?

Po na kotonga bokonzi ya nzambe, esengeli na biso kosala mosala elongo. Moto ye moko pe akoki kotonga eteni na ye ya bokonzi ya nzambe, pe soki lingomba mobimba ezotambuisama kolandisama mokano ya nzambe na makambo nioso ya bomoyi, pe bazali kosalisa bato mosusu po na kosala lolenge moko, tokoki kotonga bokonzi ya nzambe na ndenge moko ya makasi mpenza.

- Kanisa nanu, soki moko na moko na kati ya lingomba asali ete mojkano ya nzambe ebanda kokokisama na bomoyi na ye pe ekokisama na lingomba pen a lisanga ya bato ya mboka mobimba, misala nini ya malamumu ekobimisa na kati ya lingomba pen a kati ya lisanga ya mboka mobimba?

Ephésiens 4:11-12

- Mosala ya bakambi ezali nini? (ba ntoma, ba sakoli, bapanzi sango-malamumu, ba Pasteur, ba lakisi)
- Na mangomba mingi balobaka ete kaka bato 11% basalaka mosala 90%, makambo oyo ezali ya solo?
- Lolenge nini tokoki kobongola yango?
- Lolenge nini tokoki kosala po na kopesa bandeko mosusu molende ya kosala mosala ya kosalisa bato?

Mbala mingi balobaka ete bato oyo bayebi makambo ebele pe bato oyo bakendaka liboso na bomoyi na bango, ezali bato oyo basalisaka baninga.

Na mokili ya Indonesie ezalaki na batindami ya nzambe (missionnaires), bazalaki kosala mosala elongo na bilenge. Na sima ya koteya bango ba mbula ebele bayaki kososola ete bilenge wana bzalaki na bolembu mingi na mosala ya nzambe pe bazalaki kokende liboso ten a makambo ya nzambe. Bayaki kozua mokano ete kaka bilenge oyo basalelaka nzambe nde bakobanda kokota na bisika oyo bazalaki kosalisa masano ya bilenge. Po na yango, bilenge ebele bayaki kokota na mosala

ya nzambe pe bakomaki kosalisa bato mosusu. Na sima ya ba sanza bayaki komona ete bilenge ebele bakolaki na oyo etali kosalela nzambe.

(awa bo solola na lisanga bino nioso)

- Makambo nini esalemi na Isolo oyo ?
- Na ndenge nini bilenge oyo bakomaki kosala mosala?
- Esi bomona bato kokola na makambo ya nzambe na tango bazali kosalela nzambe na kati ya lingomba?
- Nini esalaka ete kaka bato oyo basalelaka nzambe bango wan ape kaka bakolaka na lolenge ya kosalela nzambe?

Kobongola mabota

Lingomba esengeli kosala mosala ya kobongola mabota, po batambola lokola nzambe alingaka. Lingomba esengeli koteya bato, ndenge nini kovanda kati na libala na bango mpo ete mabala na bango ezala ya malamumu. Pe lolenge nini esengeli na bango kozala baboti ya malamumu po na bana na bango pe koteya bango po na kofukamela pe kosalela nzambe elongo na bango. Lingomba esengeli koluka oyo ezali na ntina po na kosalisa bato poete bango p^e basalisa mabota na bango pe bateya bango lolenge nini kotambola na lolenge oyo nzambe alingaka.

1. Komatisa motango ya mabota

Baklisto batikalaka lolenge moko te soki bakoli. Esengeli na biso komema bato ya sika na lingomba. Lingomba esalaka mosala ya motuya po na oyo etali kosalisa bato po ete bayeba sango-malamumu.

2. Koteya lisanga ya mboka ete batosa makambo ya nzambe

Boyeba ete nzambe mutu akelaki biso. Ye nde ayebi oyo ezali malamumu po na biso, atalisi biso yango na kati ya biblia lolenge nini esengeli na biso kotambuza bomoyi na biso.

Biso tozali lingomba ya nzambe, esengeli na biso kosalisa bato na kolakisaka bango lolenge nini esengeli na bango kotosa nzambe na makambo nioso. Ata ba oyo bazali baklisto te bakoki mpe kolanda mateya etali bokolongono bua nzoto, mateya etali libala ya malamumu, top e mateya oyo etali lolenge nini kosalela mbongo na ndenge ya malamumu. Ba mateya ya boye ekoki kosunga bato po na kobongisa bomoyi na bango, pe lolenge nini esengeli na bango kotambola na kotosaka mibeko ya biblia. Wana nioso po ete boyokani bozala kati na lingomba pe bato oyo bazali baklisto te.

3. Kosalisa masanga na biso, po ete batambola lolenge nzambe alingaka, na nzela ya makanisi ya malamumu oyo etali lisalisi.

- **Matthieu 20:28** - po na nini Yesu ayaki?
- **Philippiens 2 :4-9** - lolenge nini ntoma Polo azali kolakisa biso Yesu ?
- Yesu ayaki po na kosalisa bato. Tango biblia ezali koloba *été* « azalaki lokola nzambe » tokoki kotanga yango boye : « lokola azalaki nzambe, atalaki te kokokana naye na nzambe lokola eloko moko ye akokaki kosundola te, kasi atikaki nioso wana, pe amikomisaki mosali ». sikawa tososoli penza *été* mosala ya nzambe ezali kosalisa. Lokola lingomba ezali nzoto, mosala ya lingomba esengeli kozala kosalisa bato.
- **Jacques 1 :27** - lolenge nini ya kosambela oyo esepelisaka nzambe ?

- **Marc 12 :31 - likambu nini nzambe asengi na biso kosala ?**

Bolingo na biso epai ya nzambe pe bolingo na biso epai ya mozalisani na biso, esengeli kotindika biso na kosalisa bato. Lolenge moko klisto ayaki po na kosalisa bato mosusu, lingomba esengeli kosala kaka lolenge moko. Soki tozali kosalisa lisanga ya mboka na biso, tokokamua biso moko ndenge tokomona bomoyi na bango kobonguana.

Lisolo ya lisanga ya mboka oyo ebonguanaki po lingomba esalisaki bango.

Mboka moko ya muke na kombo ya Kagishu, etongamaki kaka na manzanza ya kala pe mabaya ebukana-bukana. Na mboka yango ezalaki na ndako ya nzambe moko oyo ezalaki kaka na bato zomi na mitano. Babengisaki lingomba na bango po na kolanda mateya moko ya sango malamumu ya yesu. Batindaki ndeko moko ya lingomba na bango na kombo ya Meschak oyo zalaki kaka na mibu tuku mibale na moko (21 ans). Tango zaongaki na lingomba ayaki na emoniseli ya sika, pe ayebisaki bango été ngai nawuti koyekola été kotindama epai ya yesu bakakolaka yango te. Meshak basalaki lisanga moko ya na ndeko moko na kombo ya Dismus na pasteur na bango pe na muasi ya pasteur na bango. Babondelaki nzambe alakisa bango nini bakoki kosala po balakisa bolingo na ye na lisanga ya mboka na bango. Nzambe atalisaki bango été babanda nba kelasi ya bana ya mike (primaire) po na bana oyo basambelaka na lingomba na bango.

Balobaki yango na baklisto ya lingomba na bango po été ebele bazalaki kokoka te kofuta mbongo ya bana na biteyelo ya bulamatadi. Ba klisto ebele batindaki bana na bango. Na kati na bango ezalaki ata na mutu ayekolaki kotangisa bana te, kasi babandaki kaka. Meshak na pasteur na muasi yapasteur babandaki kotangisa bana na kati ya ndaku na nzambe, babandaki na bana zomi na misatu. Bisalelo ya malonga ezalaki te, kutu bato ya mitema mabe bayaki ata koyiba mua ndambo ya bisalelo oyo bazalaki na yango kasi balembaki te. Mbongo ya liboso oyo bafutaki Meshaki lokola molakisi epesamaki na sima ya ba sanza sambo pe ewutaki na makabo ya baklisto bapesaki pe ezalaki kaka dollar moko (1\$). Na sima ya mua ba sanza bana bakomaki ebele koleka. Na sanza ya sambo molakisi moko ayaki na ndenge na ye moko, pe na sima ya ba sanza muambe molakisi mosusu abakisamaki. Bana bakomaki 100.kuna na kati ya ndaku na nzambe balakisi bakomaki kopesana mokongo po été mutu na mutu atangisa bana na ye. Na sima lingomba esombaki lopango na mua ndako na kati. Ba kelasi elonguaki na ndako ya nzambe pe ekendeki na lopango yango. Na sima ya ba mibu sambo bakomaki na balakisi zomi na sambo oyo bakomaki kofutama na suka ya sanza nioso pe bakomaki na bato ya misala mosusu mitano. Bana bakomaki 445.

Makambo bango basalaki epesaki bato ya ba mboka ya nzinga-nzinga mayele pe bango ,pe bafungolaki biteyelo ya bana oyo ya mikolo (secondaire). Bango pe bakomaki na balakisi zomi pe bana tuku motoba (60)

Po na yango kaka lingomba mosusu bazuaki likanisi basalaki esika ya kobatela bana oyo bamama na bango bakendaka mosala. Lingomba ya ba Meshak ekolaki makasi penza, bafungolaki lingomba mosusu. Ba mangombva yango ebotaki lisusu ba mangomba mineyi. Tala, komipesa ya lingomba oyo na mosala ya kosalisa bato ndenge ebimisi misala minene ya bolingo ya nzambe na masanga ya bato. Kobonguana ya mboka na bango eyebanaki bipai nioso. Pe po na yango bazuaki mokano ya kobongola pe kombo ya mboka na bango . balongolaki kombo ya kagishu oyo elakisi : « mbeli », pe bapesaki yango kombo ya Ruita oyo elakisi : « kolongola likama »

(awa bosolola na lisanga)

- Likambo nini esalemi na lisolo oyo ?
- Lingomba oyo ezalaki ndenge nini na ebandeli ? monene to moke ?
- Makambo basalaki esalaki nini nab a mboka ya nzinga-nzinga na bango?

Na mboka moko bazalaki na momesano ya kosalisana tango babimisaka biloko na bilanga na bango. Bango babandaki kosala boye, soki olingi kobimisa biloko na bilanga na yo okobengisa baninga mosusu po et baya kosunga yo. Kasi okolambela bango bilia ebele pe okosombela bango masanga pe ebele po ete na suka ya mosala baliya mpe bamela. Makambo oyo ezalaki koniokolo bango makasi po ete tango bazalaki koteka biloko mbongo ezalaki kokende mingi na oyo babimisaki po na koliesa bato. Lifuti ezalaki kokoka malamumu te po na yango. Likambo oyo ezalaki kopesa bango pasi penza.

Lingomba ya mboka na bango ezuaki mokano ya kosilisa likambu wana. Boyokanaki ezte ba banda kosalisa bato ya ofele na mosala ya kobimisa biloko na elanga. Okopesa eloko te kaka po na bolingo ya nzambe. Bato ya mboka basepelaki mingi na lolenge lingomba ezalaki kosala. Esalelo oyo ematisaki lifuti na biloko ya bilanga oyo bazalaki koteka. Makambo ya koliesa pe komelisa bato po na mosala ya elanga esilaki.

- Likambu nini lingomba oyo esalaki po na kosalisa lisanga ya bato ya mboka na bango?
- Makambo nini esalemaki na sima? Mbonguana ya lolenge nini ekotaki na mboka na bango ?
- Makambo nini mangomba na biso esengeli kosala po na kosalisa masanga ya ba mboka na biso ?
- Ndenge nini lingomba na biso ekoki kosalisa bato na kotambola lolenge nzambe alingaka ?

LITEYA YA SAMBO : MAKAMBO OYO EBONGISAMI NA LUC 2 : 52

NTINA YA LITEYA OYO

1. Kososola malamumu emoniseli ya makamambo ebongisami na mokanda ya Luc 2 :52
2. Kososola malamumu makamambo oyo ebongisami na oyo bapseli yango bisalelo te
3. Singa

EBANDELI YA LITEYA

- Bobanda liteya oyo kaka lolenge bazalaki kobeznda mutuka oyo ezalaki kobuka mabanga ya malili na tango ya bitumba.
- Na mateya oyo ewuti koleka tolobeli mingi bokonzi ya nzambe. Bosenga tozali na yango ezali kosalisa bato po na kotonga bokonzi ya nzambe awa na mokili.
- Tobongisi emoniseli na lolenge oyo boye :

Kopesa mangomba bisalelo po na kobongola masanga ya bato

- Emoniseli na biso ezali komona lolenge nini mosala oyo ekozala na sima ya boyokani ya biso na bino.
- Esengeli na bino kosala été makamambo oyo ezala eloko moko oyo bokomikotisa penza na kati.
- Po na nini ezalaka pasi po na kosimba singa oyo bazalaka kobenda ? po été mutu mususu azalaka kobenda yango nangambo mosusu. Soki bato nioso babendi yango na ngambo moko ekozala pasi te.
- Ezali pe lolenge po na oyo etali boyokani oyo. Soki mosala na biso ezali kopesa biso na suka eyano oyo ekeseni na oyo tokanaki, elingi koloba été boyokani ya biso na bino ezali malamumu te.
- Soki mosala na biso ezali lolenge moko na oyo etali bokonzi ya nzambe, elingi koloba été biso nioso tozali kobenda singa na ngambu moko. Wana ekomonana polele été tozali na boyokani ya malamumu penza.

Makanisi ya mikolo mikoya po na emoniseli na biso

Kopesa mangomba bisalelo po na kobongola mabota.

Kaka lolenge tolobaki liboso été lingomba ezali na mosala ya motuya koleka na oyo etali kotonga bokonzi ya nzambe. Lingomba etakisaka emoniseli na nzela ya mateya pe apaesaka maboko na bato oyo basalaka mosala. Bisu tozali na posa ya kosunga lingomba po été basalaka mosala yango. Bisu tozali na posa te ya kozua esika ya lingomba na bino to pe tobanda kosala mosala oyo lingomba na bino esengeli kosala.

Tolingi koloba boye :

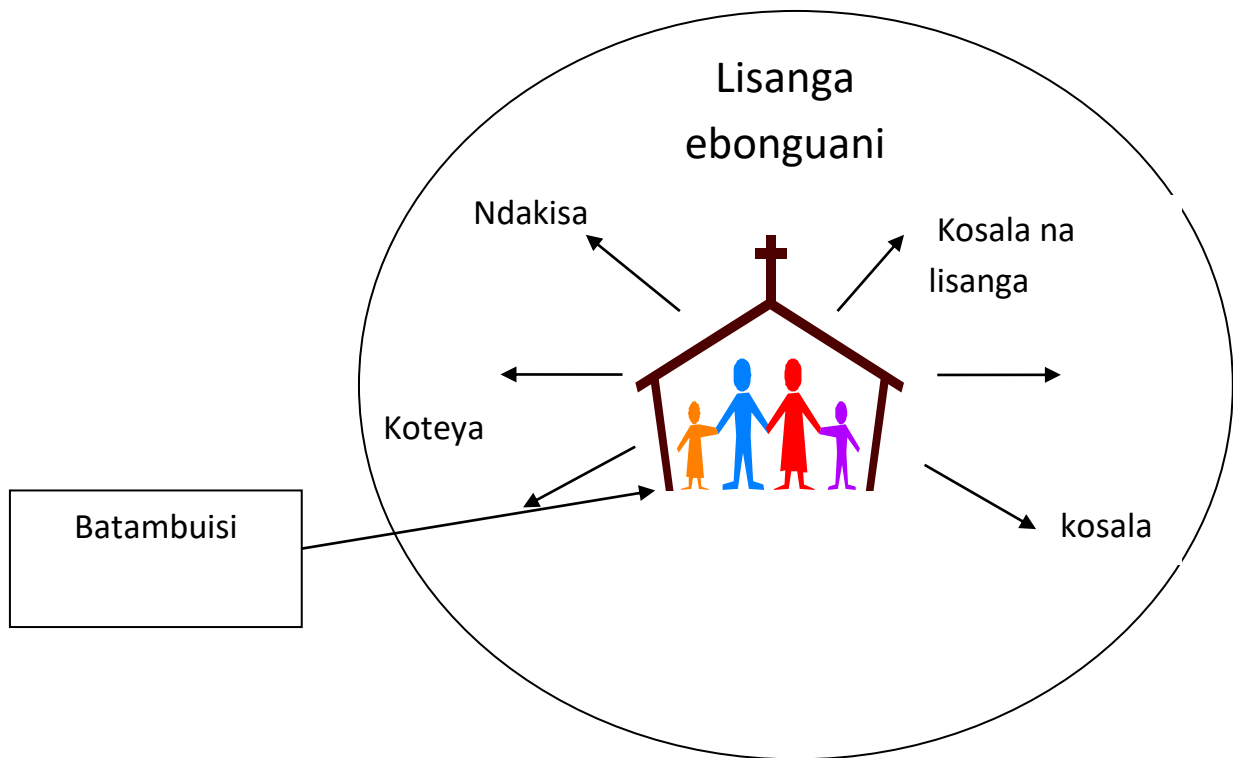
1. Bisu tozali na biyano nioso po été mboka na mboka ezali na makamambo na yango pe na lolenge na yango. Tokoyekola elongo na bino ndenge nini tokoki kosalisa lisanga ya mboka na bino.
2. Bino bozangi mayele te bozangi pe makasi te. Mutu nioso azali na makabo pe mayele oyo nzambe atiaki kati na ye. Soki bosaleli oyo nzambe atiaki kati ya moko na moko na bino

bokoki pe kobongola lisanga ya mboka na bino. Biso tozali kaka komemela bino makanisi pe bisalelo mosusu oyo bokoki kozala na yango bosenga.

3. Biso tokobanda kolandela makambo nioso oyo ekobanda kosalema. Ezali lingomba na bino, ezali lisanga ya mboka na bino moko. Bino bato boyebi malamumu oyo esengeli kosalema. Kaka lolenge moko tobimisi makanisi po na makambo nioso oyo towuti koyekola, pe ezali kaka lolenge moko tozali kopesa makanisi po na makambo oyo. Biso tokoki koyebisa bino te oyo esengeli na bino kosala po na mboka na bino. Bino moko esengeli boloba po na oyo bino moko bokomona ete ekoki kozala malamumu po na lisanga ya mboka na bino.
4. Mbala mosusu bokoki kokanisa ete tolingi kobongola lolenge babengelaka lingomba na bino, tokoki te kobongola kombo babengelaka bino, to pe tozua esika ya motambuisi na bino. Totala lolenge David awumelaki pene ya Saul. David azalaki kobetela Saul nzenze, ata ko Saul abambaki ya likonga kasi atikalaki kaka na ye. Kasi tango amonaki ete makanisi ya Saul ekomi ya koluka koboma ye, alonguaki pene na ye pe akimaki mosika na ye. Pe na kokende na ye amemaki moto moko te. Ata tango Saul azuamaki na maboko na ye, alukaki koboma ye te.
5. Tozali kopesa toli bosala kaka lokola David. Ata mokambi na bino azali na bizaleli ya mabe, esengeli na bino kobondela po na ye pe kotika ye te. Kasi soki makambo ekomi mabe koleka, wana bokoki kotika ye. Kasi komema moto mosusu te. Zua kaka muasi na yo pe bana na yo oyo bakoli naino makasi te. Okoki te kobundisa mokambi na yo ya kala. Lokola David esengeli na biso kobanga koloba mabe po na mokambi na biso ya kala. Na mosala na biso ya bokambi lisanga oyo tozali komona pasi mingi na ndenge mangomba pe batambuisi bazali kotika bisika na bango basalelaka nzambe. Makambo oyo ezali kopesa nzambe lokumu te. Tozali kosenga na bino bosala lokola David. Ata mokambi azali na makambo ya mabe bokanga kaka motema.
6. Na lisanga na biso tosepelaka mingi te na ba kombo ya mangomba, biso pe tozali na kombo moko te. Biso tosalaka na mangomba ya lolenge na lolenge. Bato basalaka na biso po na kotambuisa mosala ezali mangomba mitanu. Tolingi komona mangomba ya RDC kokoma lolenge nzambe azali kolinga. Tozali na elikia ete nzambe akoki kotonga bokonzi na ye na nzela ya mangomba nioso.

Makambo oyo elakisi nini?

1. Tokopesa bino mateya po na kobongola masanga na bino. Tokotinda basali na biso te na masanga ya mboka na bino po na kobongola yango. Tozali kondima ete lingomba ezali esalelo ya nzambe po na kotia boyokani, na nzela na yango nde tokoki kosunga pe kopesa bino maboko.
2. Emoniseli eza ya bino na lolenge ya kosalela yango. Biso tokobimisa makanisi ebele, kasi esengeli nde na bino po na kokotisa yango na mangomba na bino. Tokoki kosalisa bino yango na makasi te, kaka bino moko nde soki bozali na bolingo ya kosalela makanisi yango po na kokotisa bokonzi ya nzambe na lisanga na bino. Totambolaki po na kotala mangomba oyo elandaki mateya oyo, na lolenge ya kosalela yango. Na kati na bango ezali nab a oyo bamonaki mbonguana na lolenge moko ya kokamuza na kati ya masanga na bango. Ba oyo pe basalaki makambo ya mike bamonaki pe mbonguana ya moke. Ezali makambo etali penza bino. Soki bolingi komona masanga na bino kobonguana esengeli boyeba ete ezali mosala moko ya pete te.

Kobongola lisanga

Eteni ya yambo ya emoniseli oyo ezali kopesa lingomba bisalelo, pe ya mibale ezali bisalelo yango.

- Po na nini tozali kosalela liloba oyo: “mbonguana”? mbonguana elingi koloba nini?

Soki eloko ebonguani, ebalikaka lolenge mosusu pe ekoki lisusu kozonga ndenge ezalaki liboso te. Ndakisa mbinzo ebonguanaka lipeka-peka, ezungaka lisusu mbinzo te, ezali mbonguana moko ya libela. Bisu tolingi tomona mbonguana na masanga ya bato. Tolingi tomona masanga oyo ebonguani kobika bomoyi na bango lolenge nzambe alingaka pe bazonga lisusu te lolenge bazalaki yambo.

Na makambo nini mbonguana esengeli kosalema

(awa bokabuana na masanga ya mike-mike, senga na lisanga moko-moko, bakanisa moke na likambu nini bakoki kolinga lisanga ya mboka na bango kobonguana kolandisama na mateya towuti kozua na oyo etali: makambo ya molimo, makambo ya evandeli kati ya mboka, na oyo etali makanisi ya bato, pe na oyo eytali bokolongono bua nzoto, yebisa bango ete makambo etali evandelo ya btu elakisi: libala, bondeko na libota, ndenge nini kovanda na bandeko ya pembeni, pe makambo etali bomoko. Bokolongono bua nzoto ezali makambo oyo etali: maladi, mbongo, pe misala; bakoki kozua likanisi na liteya oyo yambo. Soki basilisi batu na batu bazonga liboso na yo molakisi pet ala eyano nini bapesi. Na sima lakisa bango schema oyo pe senga na bango babanda kotanga makambo oyo ezali na eteni moko na moko)

Molimo

- komatisa koteya
- komatisa kokola Boyekoli

Nzoto

- komatisa bozui
  - Bilanga
  - Mbongo koyeba kosalela
- kobongisa ndako
- kobongisa nzoto

Evandelo

- Lsalisi
- kobongisa makoki ya baboti
- kobongisa mabala

Makanisi

- Ezaleli malamumu
- kokoma pe kotanga

- bokeseni nini bozali kati na makanisi bobimisi po na masanga na bino na makanisi biso topesaki?
- Ezali na makanisi biso tobimisaki oyo ekamuisi bino to oyo ekokani te na makanisi na bino?
- Lokola bowuti komona makamambo oyo ekokani na biteni oyo mineyi, soki botali oyo ya bino na oyo ya mateya oyo, ezali na oyo ekokani makasi oyo ekoki kosalisa biso tosa la elongo na bino?

Esalelo

Ezali makamambo ebongisami po na mateya. Bisu topesaka mbongo te po makamambo oyo lingomba na bino ebongisaki esalema. Lolenge tokoyekola yango na liteya ezali koya liboso, eloko ezali kosala ete tozala babola ezali kaka te kozanga mbongo pe elingi koloba te ete po tolongua na babola esengeli kaka bapesa biso mbongo. Soki totali bomoyi ya yesu apesaki bato mbongo to biloko te. Kaka lolenge Petelo ayebisaki ebosono na Actes 3:6 : “nazali na mbongo te, nazali pe na wolo te ya kopesa yo kasi oyo nazali na yango yango nazali kopesa yo”. Bisu pe eloko tokoki kopesa bino ezali makanisi pe mayele oyo ekosalisa bino po ete maanga na bino ebika lokola nzambae alingaka. Tozali kolikia ete mateya oyo na komipesa na bino na makasi na bino, na bolingo na bino, na loboko ya nzambe ekokotisa mbonguana na ekolo na bino. Topesaka mateya na ba oyo nioso bazali na lingomba po basalisa bino na kozala na makanisi pe bisalelo oyo bozali nango bosenga po ete mbonguana eyingela na masanga ya mboka na bino.

Tala mateya oyo ekopesama sima yango oyo:

(bosimba mateya oyo ekopesama sima, yebisa bango ete ezali mateya oyo ekopesama kasi ekoki tango mosusu kobonguana mua moke)

M3 – ndenge nini lokuta ya satana ezuaka esika na kati na biso pe lolenge nini tokoki kolonga yango.

M4 - bokologono bua nzoto

M5 – libala pe mabota

M6 – lolenge nini kosalela mbongo

M7 – mungua pe muinda

M8 – misala ya bilanga

M9 – kopalangisa sango malamau

M10 – bomoyi oyo nzambe abongisaka yambo

(Mateya mosusu ndakisa : bokolongono bua nzoto, libala, mabota, mosala ya bilanga, kosalela mbongo, ezali mateya moko ya mike oyo bato bakoki kolanda elongo esika moko na bato mosusu na kati ya lingomba pe na lisanga ya mboka. Kaka lolenge bozali kosala po na mateya nioso, toteya bino ndenge nini kosalela makanisi oyo kati na lingomba pe kati na lisanga ya mboka. Tokopesa bino makanisi mosusu oyo ekeseni po été bosalela yango.

Mangomba mosusu bamonaka été mateya etali misala ya bilanga na oyo etali lolenge nini kosalela mbongo, epesamaka yambo te. Bango bamonaka été mateya yango esengeli kozala mateya ya yambo liboso ya mateya etali mabota pe mabala. Bazobosana été mateya oyo ya bilanga na ya mbongo ezalaka pasi te po na kosalela yango na kati ya lisanga kasi oyo etali libala pe mabota ezalaka pasi po na kosalela yango. Mateya ya bilanga ezali na ntina makasi kasi esengaka tango molayi po musala na yango emonana. Mateya ya kosalela mbongo ekoki komema mbonguana noki kasi esengaka kozela nanu ti kino bizaleli ya molakisi na yango ezala ya malamau yambo ya koteya yango. Soki bobandi kopesa bato mateya ya kosalela mbongo bakoki kolemba pe balandi yango lisusu te)

LITEYA YA SAMBO : BITENI YA BA MATEYA OYO EKOYA SIMA

TINA YA LITEYA OYO

1. Kosalisa lisanga ya bayekoli po bayebayambo nanu kobongisa makambo oyo esengeli na bango kosala na ba sanza ekoya sima.
2. Kosala manaka ya makambo oyo ekosalema na ba sanza ekoya sima.
3. Kobongisa makanisi oyo tokosalela po na oyo etali kolona.

Po na nini kobongisa nanu liboso makambo yambo ya kosala yango ezali na ntina ?

Mutu moko kombo na ye ANH BAY, azalaki mosali ya bilanga, abimaki mokolo moko po na kokende kosala mosala na mua mabele na ye po na kolona biloko. Kasi na nzela asutukaki été muasi na ye asengaki na ye alesa basoso. Azongaki na ndako pe abandaki kolesa ba soso. Atalaki na pembeni amoni lopango ya ba ntaba ezalaki ya kobukana. Amonaki été soki etikali bongo ba ntaba bakoya kobima. Akomaki koluka lolenge ya kobongisa yango kasi bisalelo ezalaki te. Akendeki na ndako ya pene-pene po na koluka bisalelo. Kuna esika akendeki akomaki koteya ndeko Khiet liloba ya nzambe po azalaki mondimi ya sika na lingomba na bango. Kaka wana muasi na ye abengaki ye po na kolia, mbala moko azongaki na ndako. Na sima ya kolia akendeki kosilisa mosala ya lopango ya ba ntaba. Kaka na ngonga wana muasi na ye ayebisaki ye abongisa pompi ya libulu ya mayi, kaka wana abandaki kobongisa yango. Kasi pokua eyaki asilisaki mosala yango te. Pe alobaki été akosilisa mosala yango lobi pe na sima akokende kozongisa bisalelo ya ndeko Khiet pe lisusu akokende kosala mosala na mabele oyo akanaki kosala na tongo.

- Makambo nini esalemi na liteya oyo ?
- Asali makambo ya mabe to makambo eleki motuya ?
- Nini ekosalema na suka po na mosala akanaki kosala na elanga na ye soki akobi lolenge ya boye ya kosalela makambo?
- Yo pe osi okutana na makambo ya motindo oyo?
- Nini okoki kosala po ete makambo ya lolenge oyo ekomela yo te?

Makanisi ya mosala ya bato ebelke esalemaka lokola ya mosali bilanga oyo. Tomipesaka mingi po na kosala misala ya malam; osimbi awa otiki, osimbi kuna otiki, yango tobosanaka tango mosusu kosala mosala oyo ezalaki na motuya makasi po mosala mosusu ya mbangu-mbangu eye kobima liboso na yo. Yango wana makambo ebele ya motuya na bomoyi na biso esalemaka mingi te. Bomoyi na biso ekomaka lokola ya tata oyo. Towelelaka kokende awa na aw ape tobosanaka pe tobosanaka kosala yambo oyo ezali na motuya mingi. Eloko ya liboso esngeli na biso kosala yambo. Soki tobandi kososola oyo ezali na motuya mingi na bomoyi na biso, ekosalisa biso po na koyeba kosalela tango na biso malam penza.

- Eloko nini ya motuya okoki kosala na ba sanza misato oyo ezali koya, po onga na makambo na yo?
- Mateya mosusu: soki tolingi komona biteni ebeleza nzoto kati ya mosamla, esengeli na biso kopesa ba malakisi mosusu oyo toyekolaki yambo.

- Mekanisi ya misala ya klona mpe botambuisi. – esengeli na biso kaka kolanda mekanisi ya misala ya kolona na bisika oyo esengeli na yango kosalema tango nioso.
- Koyangana tango nioso

Mayangani

Esengeli na bino kopona lisanga moko po bokutanaka tango nioso po na kobongisa mekanisi ya mosala. Na kotala penza boye esengeli ezalalisanga ya bakambi ya lingomba pe esengeli nango kosalema na tango mayangani ya lingomba esalemaka, soki lisanga ya lingomba bakutanaka na mua mikolo na kati ya sanza.

Makambo nini esengeli na bino kosala soki bokutani?

- Bo sambela – kaka na bokasi ya nzambe nde tokomona masanga na biso kobonguana. Esengeli na biso kolekisa tango mingi elongo kati na mabondeli soki tolingi komona masanga na biso kobonguana.
- Kozua mikano po na mekanisi ya misala ya boloni.
- Kotala mekanisi nini bokoki kozala na yango po na makambo oyo esengeli na bino kosala po na kosunga lisanga na bino.
- Sengeli na bino kozua penza tango po na kotala malamumu-malamumu mekanisi oyo bobimisaki po na mosala ya suka pe kotala nini ezali malamumu pe nini ezali mabe. Bokanisa nini bokoki kosala oyo ekokesana na tango bokokutana lisusu.

Mekanisi ya misala etali kolona

(Botala mlamu bililingi ya lisanga na bino na liteya ya yambo? Na kotala bililingi oyo bokoma na molongo makambo nioso oyo esengeli kobonguana po ete elilingi oyo ekoma likambu ya solo)

Bobanda kosambela na ndenge nini bokoki kokomisa bonguana yango likambua ya solo. Bopona moko ya ba mbonguana pe bobongisa mekanisi ya makambo oyo bokoki kosala po bopesa lisungi na mosala yango. Bo tala malamumu mokanda oyo etali kobongisama ya mekanisi po na mosala ya kolona pe bobongisa manaka ya esalelo.

Biteni po na kobongisa makambo oyo esengeli kosalema

1. Eteni ya yambo: losambo

Eloko ya yambo ya kosala ezali losambo. Bozua sasaipi tango ya kobondela. Bosenga na nzambe alakisa bino oyo esengeli na bino kosala po na mekanisi na bino ya mosala.

2. Eteni ya mibale : kosangisa mekanisi po likambo moko esalema

Bozua mokano ya kobimisa likanisi po na mosala moko bokoki kosala na mikolo ekoya. botala ndambo ya mekanisi oyo bobimisaki na liteya oyo : « nzambe alingi lingomba esalisa bato » pe na liteya oyo « biloko oyo lisanga ezali na yango bosenga » pe na sima boyokana na likambo oyo bomoni été nzambe azali kotinda bino bosala yango.

Soki bosili kopona likambo yango, botala soki ezali na likambo bokoki kosala na mikolo moko to mibale oyo ezali koya. Soki likambo eza ye boye bokoki kobandela eteni ya liboso to ya mibale.

3. Eteni ya misato : kozua mokano po na kosala nanu oyo ezali na ntina mingi

Eteni oyo ,ezali koya ezali etani ya kobongisa makambo. Ya liboso esengeli tondima likambo tokosala. Bato oyo bakosala mosala yango , malambo tokosala, pe mikanda tokoki kozala na yango ntina.po na kosunga bino na kosala makambo oyo bosalela mokanda ya calcul oyo ezali na mokanda na bino ya moyekoli.soki bosilisi kotia makambo oyo nioso na molongo boye bokoki kozua mokano ya kotia moto oyo akokamba likambao yango pe na mokolo nini ekoki kosalema.

4. Eteni ya mineyi: kosala manaka ya makambo ekosalema

Soki bosilisi kobongisa nioso, sikawa bokoki kopona moko oyo akozala mokonzi ya likambu yango; y ende akobanda ko yebisa moto nioso mokolo na ye ya kosala pe oyo esengeli na moto wana kosala. Pe akobanda kotala soki mosala esalemi to te; to soki mua mikakatano ezali top e soki posa ya lisungi moko ezali po na mosala yango.

5. Eteni ya mitano: losambo lisusu

Soki bosilisi kobongisa nioso bozua lisusu tango po na kobondela lisusu. Bosenga na nzambe abakisa oyo esengeli kobakisama po na likambo yango; pe asala ete mbano ya malamumu ezuama na mosala yango po ete kombo na ya ekumisama.

6. Eteni ya motoba: bobimisa lisusu makanisi ya mosala ekoki kosalema

Eteni ezali kolanda ezali eteni ya kobimisa makanisi ya mosala oyo bobongisaki yambo. Bobanda mokolo yango na mabondeli, kobosana te ete bozali kosala makambo oyo po na kotalisa bolingo ya nzambe na lisanga na bino.

7. Eteni ya sambo: kolandela mosala bosalaki pe kotalisa yango na baye bapesaki bino malakisi yango

Eteni ya suka ezali kolandela mosala bosalaki pe kotalisa yango epai ya baoyo balakisaki bino yango.

- Po na nini esengeli na biso kolandela lisusu mosala tosalaki? – po ezali kosunga biso po na koyekola kosala. Ezo pesa biso mayele po na kobongisa na mbala ya sima bisika oyo tosalaki malamumu te. Ezalaka nango pe likambu ya pasi te. Ezali kaka koyanola na mituna oyo:
  - Nini esalemi ya malamumu?
  - Nini esalemi ya malamumu te?
  - Ezali na makambo tobandaki kozela esalema ?
  - Soki esalemi te, po na nini esalemi te ?
  - Nzambe azui lokumu na mosala yango ?
- Moto apesi mateya oyo azali pe na motindo oyo esengeli na bino kopesa lapolo to kotalisa mosala na baye balakisaki bino yango.
- Po na nini kopesa lapolo ?
  - Na mokanda ya Marc 6 :30 tozali komona lolenge bayekoli bapesaki Yesu lapolo ya mosala oyo bawutaki kosala.
  - Ezali kotalisa été tozali bato ya botosi pe bato oyo bandimaka bolamu oyo basali bango.
  - Ezali lolenge ya kozongisa matondo epai ya ba oyo bateyaki biso pe ba pesaki biso mikanda ya koyekolela.
  - Lapolo ezali pe nzela po na kokabola na baninga misusu mosala bosalaki pe kotatola na lolenge nzambe asalisaki bino na mosala yango. Ezali nezla po été bato oyo

bapesaki bino mateya yango bayeba soki mua mikakatano ezalaki po été na mbala ya
sima bayeba ndenge nini kobongisa bisika yango.